

Institutul de Reforme Penale

str. Lomonosov 33, MD-2009, Chișinău, Republica Moldova; Tel/fax: 722545; Email: info@irp.md;
www.irp.md

METODOLOGIA
DE DOCUMENTARE și RAPORTARE
A SITUAȚIEI CURENTE PRIVIND
TORTURA ȘI ALTE RELE TRATAMENTE
ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Chișinău, 2014

I. INTRODUCERE

Necesitate

În ultimii câțiva ani, în Republica Moldova, au fost depuse multiple eforturi pentru diminuarea incidenței fenomenului torturii și altor rele tratamente și reducerea impunității. Deși sursele oficiale sunt tentate în a prezenta o reducere considerabilă a cazurilor de tortură, în practică, cazuri de tortură continuă a fi întâlnite, iar sistemul organelor de drept și al instanțelor de judecată nu prezintă garanții incontestabile a luptei cu impunitatea. În asemenea context, este crucial ca organizațiile societății civile să documenteze situația curentă în țară, prezentând informații obiective și credibile factorilor de decizie naționali și internaționali pentru consolidarea eforturilor de combatere a fenomenului torturii și a impunității pentru faptele de tortură.

Documentarea situației privind tortura și alte rele tratamente este un proces ce semnifică colectare de informații după anumită metodă, așa încât informația să fie cât mai obiectivă, completă și să permită să fie valorificată ulterior. Documentarea implică o multitudine de aspecte, inclusiv cercetarea, colectarea de informații referitor la cazuri individuale și presupuse încălcări a drepturilor anumitei persoane, colectarea informațiilor de suport și a unor informații din surse neoficiale, solicitare de informații și acte, confruntare de date, analiză de cauze, sistematizare de tendințe, generalizare a contextului, formulare a concluziilor și prioritizare a recomandărilor, prezentare și argumentare a acțiunilor de întreprins, monitorizare a implementării și acțiuni de sporire a impactului etc.

Deși este parte inalienabilă a mandatului organizațiilor societății civile, *în prezent, capacitatea organizațiilor societății civile din RM de a colecta și analiza date, formula și utiliza rapoarte privind situația curentă în domeniul prevenirii și combaterii torturii este limitată*. Acest fapt este demonstrat și de faptul că toate rapoartele credibile pe țară în domeniu au fost elaborate în mare parte de către sau cu implicarea unor resurse umane externe. Combaterea impunității presupune implicarea resurselor umane naționale, inclusiv locale și cooperarea cu instituțiile publice în vederea aplicării efective a prevederilor legale privind prevenirea și combaterea torturii și impunității pentru actele de tortură.

Elementele și principiile generale ale metodologiei de documentare a situației privind tortura și alte rele tratamente în anumită țară au fost formulate de către SPT (Subcomitetul ONU pentru Prevenirea Torturii), CAT (Comitetul ONU Împotriva Torturii) și CPT (Comitetul European pentru Prevenirea Torturii), însă pentru a putea fi aplicate de către organizațiile naționale, aceste principii urmează a fi reflectate într-un instrumentar specific (conform prevederilor legale și practicilor de implementare naționale).

Scopul

Această metodologie a fost elaborată de către Institutul de Reforme Penale în cadrul proiectului „Consolidarea capacității ONG-urilor din Republica Moldova de documentare și raportare a situației curente privind tortura și alte rele tratamente”, implementat de către Institutul de Reforme Penale, cu suportul Fundației Soros-Moldova.

Prin această metodologie, IRP urmărește să *consolideze capacitățile ONG-urilor din Republica Moldova de documentare și raportare a situației curente privind tortura și alte rele tratamente, ceea ce ar duce la reducerea incidenței fenomenului torturii și altor rele tratamente și a impunității pentru aceste fapte.*

Structura metodologiei

Pentru a avea aplicabilitate practică, metodologia de documentare și raportare a situației curente privind tortura și alte rele tratamente în Republica Moldova include *o parte introductivă, domeniile de interes și procedura de documentare și raportare, și anexe* ce reflectă schematic domeniile de interes inclusiv sursa și procesul de documentare și raportare a situației curente privind tortura și alte rele tratamente, unele instrumente ce pot fi utilizate în procesul de monitorizare a respectării drepturilor omului în locurile de detenție.

Modalitatea de utilizare

Această metodologie poate fi utilizată de către organizațiile societății civile din Republica Moldova, dar și de către instituțiile publice precum Oficiul Avocatului Poporului, Consiliul pentru Prevenirea Torturii, secția combatere tortură a Procuraturii Generale a Republicii Moldova, direcțiile securitate internă a Departamentului Instituții Penitenciare și a Ministerului Afacerilor Interne.

Este cert că unele instituții ar putea utiliza doar anumite elemente ale metodologiei, în funcție de domeniul de interes. În acest sens, subliniem că pentru a avea un tablou complet, *este important ca informația să fie colectată și valorificată cu referire la toți indicatorii incluși în metodologie (domeniile de interes).*

Metodologia este doar un punct de inițiere în procesul de documentare și raportare a situației curente privind tortura și alte rele tratamente. În acest sens, *se recomandă a urma pașii indicați în metodologie* în procesul de documentare a situației curente privind tortura și alte rele tratamente (*procedura*). Totodată, în funcție de nivelul de disponibilitate a informației și a resurselor, unele elemente urmează a fi adaptate (fără a devia de la scopul initial – informație obiectivă, completă și bine documentată).

II. DOMENII DE INTERES

Există o varietate de aspecte ce au relevanță în contextul documentării și raportării situației curente privind tortura și alte rele tratamente în Republica Moldova. Deoarece informația urmează a fi bine sistematizată cu un grad adecvat de detaliere, fiind necesar de a asigura că informația nu este prea generală, dar nici prea detaliată aducând exces de detalii referitor la cazuri individuale, propunem ca documentarea să vizeze următoarele aspecte:

1. MĂSURI LEGISLATIVE, ADMINISTRATIVE ȘI JUDICIARE DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A TORTURII

1.1 Prevederile legislației Republicii Moldova privind interdicția absolută a faptelor de tortură și alte rele tratamente

La acest compartiment urmează a fi identificate lista de acte internaționale în domeniul prevenirii și combaterii torturii la care Republica Moldova este parte (inclusiv data ratificării / intrării în vigoare) precum și dacă au fost formulate rezerve la anumite prevederi din aceste acte internaționale.

Ulterior, urmează a analiza cum legislația Republicii Moldova incriminează faptele de tortură și cele de alte rele tratamente, care sunt pedepsele stabilite pentru aceste fapte și dacă există anumite limitări legislative care ar permite ca făptuitorii să rămână nepedepsiți (de exemplu în virtutea termenului redus de prescripție de atragere la răspundere penală, posibilitatea suspendării condiționate a urmăririi penale, posibilitatea suspendării executării pedepsei în privința făptuitorilor) etc. Atunci când este analizată compatibilitatea prevederilor legislative interne cu cele internaționale, urmează a se face referință în mod special la constatări oficiale (ex. avize ale experților Consiliului Europei, rapoarte ale instituțiilor internaționale de monitorizare a respectării tratatelor internaționale).

În cazul în care este declanșat un proces efectiv de modificare a legislației în domeniul prevenirii și combaterii torturii, trebuie precizat și acest lucru, specificând perspectiva din care urmează a fi modificată legislația.

1.2 Măsuri legislative de prevenire și combatere a torturii

Spre deosebire de compartimentul precedent, la acest compartiment urmează a se analiza prevederile legale care preîntâmpină sau duc la diminuarea incidenței fenomenului torturii, inclusiv:

- prevederile Constituției Republicii Moldova;
- principiile pertinente din Codul de Procedură Penală, din Codul Contravențional și Codul de Executare;
- reglementările specifice din legislație privind reținerea (temeiurile, procedura, durata și încetarea acesteia, drepturile pe care le are persoana reținută, obligațiile administrației locului de detenție), arestarea preventivă (temeiurile, procedura, durata și încetarea acesteia, drepturile pe care le are persoana arestată, obligațiile administrației locului de detenție), executarea pedepsei privative de libertate (analiză succintă a politicii penale, drepturile pe care le are persoana condamnată la privațiune de libertate, obligațiile administrației locului de detenție, alternativele care există la

detenție). În cadrul analizei, urmează a se identifica aspectele specifice ce se referă la procesul penal și la cel contravențional, precum și la categorii de subiecți, precum minori, femei. Se va da o apreciere a clarității și suficienței reglementării.

1.3 Măsuri administrative de prevenire și combatere a torturii

Din perspectiva măsurilor administrative, se vor analiza angajamentele instituțiilor publice în activitatea cărora există risc sporit de tortură de a preveni și combate tortura. Trebuie analizate și prezentate sumar documentele de politici (planuri de acțiuni, strategii în domeniu) menite să eficientizeze lupta cu fenomenul torturii și impunitatea și să consolideze capacitatea instituțiilor de a preveni și combate tortura.

1.4 Măsuri judiciare de prevenire și combatere a torturii

Se vor analiza succint, din perspectiva prevenirii în general, reglementările privind controlul judiciar al procedurii prejudiciare și încheierea interlocutorie a instanței de judecată. NB: urmărirea penală și judecarea cauzelor de tortură vor fi analizate într-un compartiment distinct.

1.5 Garanțiile fundamentale pentru prevenirea și combaterea torturii

Există mai multe garanții care pot duce la prevenirea și combaterea torturii și altor rele tratamente. Urmează a fi documentate și indicate în raport însă cele mai importante dintre acestea.

1.5.1 Dreptul la apărător

Din această perspectivă urmează a fi analizate: de când persoana are dreptul la apărător și admiterea apărătorului; cercul de subiecți ce au dreptul la asistență juridică garantată de stat; asistența juridică pentru dosarul de bază (ca acuzat) și referitor la situația în detenție; asistența juridică pentru acuzați și pentru cei condamnați; drepturile și obligațiile apărătorului și calitatea serviciilor juridice prestate.

1.5.2 Examinarea medicală

Este important a reflecta asupra modalității în care este organizată examinarea medicală în locurile de detenție; cine este supus examinării medicale și când (examinarea medicală obligatorie la fiecare intrare și ieșire din locul de detenție; frecvența examinării medicale); drepturile și obligațiile medicului și ale pacientului; prezența altor persoane la examinarea medicală; evidența inclusiv registrele; secretul medical, limitele și excepțiile; calitatea examinării medicale; dreptul la examinare medicală independentă, accesul și costurile pentru asemenea examinare medicală; obligația medicilor de a sesiza organele în caz de alegeri de tortură. Deoarece organizarea examinării medicale se face în mod diferit în diferite instituții de detenție, pentru fiecare instituție se vor analiza separat itemii indicați mai sus.

1.5.3 Dreptul de a informa rudele, terții despre faptul și locul reținerii

Urmează a analiza atât în cadrul procesului penal cât și al celui contravențional dreptul la înștiințare despre reținere; modalitatea de realizare a acestui drept; posibilitatea de amânare a înștiințării.

1.5.4 Mecanismul de depunere a plângerilor

Se va analiza pentru fiecare categorie de instituții ce asigură detenția persoanelor în mod sintetizat (detaliile se vor reflecta la pct. 4): cercul de subiecți ce pot depune plângeri; aspectele ce pot invoca în plângeri; instituțiile abilitate să examineze plângeri referitor la drepturile deținuților; procedura de examinare a plângerilor și rezultatul examinării plângerilor; posibilitatea de a contesta răspunsul; problemele cele mai des invocate în plângeri; funcționalitatea mecanismului de plângeri și eventuale limitări (inclusiv logistice) în depunerea plângerilor.

2. EDUCAȚIA PRIVIND INTERDICȚIA ABSOLUTĂ A TORTURII ȘI ALTOR RELE TRATAMENTE

Acest compartiment presupune analiza modalității în care angajații organelor de drept (polițiști, angajați ai sistemului penitenciar) și alți profesioniști (lucrătorii medicali din sistemul penitenciar și comisariatele de poliție, medicii de profil psihiatric și somatic) sunt instruiți referitor la prevenirea și combaterea torturii. Educația antitortură a procurorilor, judecătorilor, avocaților, medicilor – legiști se va reflecta în compartimentele ulterioare.

2.1. Educația antitortură a polițiștilor

În ceea ce privește educația antitortură a polițiștilor (în special a celor care mențin ordinea publică, a celor care desfășoară urmărirea penală), se va analiza:

- *curriculumul de instruire inițială a polițiștilor* și se va identifica dacă curriculumul de instruire inițială conține cursuri specifice destinate formării unei atitudini de protecție a drepturilor omului și de combatere a torturii. De asemenea se va identifica în ce măsură subiectul este integrat și în cadrul altor discipline (ex. Drept Constituțional; Protecția Juridică a Drepturilor Omului; Jurisprudența CtEDO; Drept Procesual Penal; Drept Penal; Drept Contravențional; Drept Polițienesc; Tactica și Teoria Polițienească etc.). Este important de a reține: atitudinile adecvate referitor la protecția drepturilor omului și de toleranță zero față de tortură se formează nu doar în cadrul unei discipline separate, dar în cadrul tuturor disciplinelor predate și activităților extracurriculare desfășurate cu și pentru polițiști și viitorii polițiști;
- *curriculumul de instruire continuă a polițiștilor* și similar, se va identifica dacă curriculumul de instruire continuă conține cursuri specifice privind protecția drepturilor omului și de combatere a torturii. De asemenea, se va identifica în ce măsură subiectul este integrat și în cadrul altor discipline (ex. Drept Constituțional; Protecția Juridică a Drepturilor Omului; Jurisprudența CtEDO; Drept Procesual Penal; Drept Penal; Drept Contravențional; Drept Polițienesc; Tactica și Teoria Polițienească etc.) sau în tematica agendelor de instruire continuă a polițiștilor. Atenție sporită se va acorda *suficienței instruirii* (număr suficient de ore; participarea la instruire a tuturor/ anumitor categorii de polițiști, inclusiv a managerilor; periodicitatea) și *calității instruirii* (metodele utilizate; calitatea materialelor didactice și instructive; disponibilitatea materialelor de suport; adaptarea instruirii la necesitățile beneficiarilor; impactul instruirii sau cel puțin estimarea calității instruirii din punct de vedere al rezultatelor instruirii);
- *activitățile extracurriculare desfășurate cu și pentru polițiști și viitorii polițiști* la subiectul prevenirea și combaterea torturii (instruiri, competiții dedicate, buletine informative etc). Aici trebuie specificați subiecții care

organizează aceste activități, (inclusiv dacă se implică și alte instituții publice precum procuratura, sistemul penitenciar, mecanismele de protecție a drepturilor omului, organizațiile societății civile etc); pertinenta pentru activitatea polițienească; frecvența activităților;

- *suportul metodic oferit polițiștilor*, în special în ce măsură instrucțiunile și recomandările oferite pentru activitatea profesională promovează toleranța zero față de tortură.

În context sau separat, se va indica dacă instruirea și activitățile extracurriculare se desfășoară în baza unui cadru regulatoriu (ex: ordin, plan de instruire; dacă sunt specificați responsabili de organizare; este luată în considerare participarea la instruire continuă și în activități extracurriculare; cerințe față de formatori etc.).

2.2. Educația antitortură a angajaților sistemului penitenciar

În ceea ce privește educația antitortură a angajaților sistemului penitenciar, se va analiza:

- *curriculumul de instruire inițial a angajaților sistemului penitenciar* și se va identifica în cadrul curriculumului de instruire în baza căruia sunt instruiți noii angajați ai sistemului penitenciar cursurile care contribuie la formarea unei atitudini de protecție a drepturilor omului și de combatere a torturii. În acest context se va reflecta asupra categoriilor de noi angajați care urmează aceste cursuri, numărul de ore destinat subiectelor antitortură. Urmează a analiza și în ce măsură subiectul este integrat în alte discipline (ex. referitor la utilizarea forței fizice și mijloacelor speciale).
- *curriculumul de instruire continuă a angajaților sistemului penitenciar* și se va identifica dacă curriculumul de instruire continuă conține cursuri specifice privind protecția drepturilor omului și de combatere a torturii. De asemenea, se va identifica în ce măsură subiectul este integrat și în cadrul altor discipline sau în tematica agendelor de instruire continuă a angajaților sistemului penitenciar. Atenție sporită se va acorda *suficienței instruirii* (număr suficient de ore; participarea la instruire a tuturor/ anumitor categorii de angajați ai sistemului penitenciar, inclusiv a managerilor; periodicitatea) și *calității instruirii* (metodele utilizate; calitatea materialelor didactice și instructive; disponibilitatea materialelor de suport; adaptarea instruirii la necesitățile beneficiarilor; impactul instruirii sau cel puțin estimarea calității instruirii din punct de vedere al rezultatelor instruirii);
- *activitățile extracurriculare desfășurate cu și pentru angajații sistemului penitenciar* la subiectul prevenirea și combaterea torturii (instruiri, competiții dedicate, buletine informative etc). Aici trebuie specificați subiecții care organizează aceste activități, (inclusiv dacă se implică și alte instituții publice precum procuratura, poliția, mecanismele de protecție a drepturilor omului, organizațiile societății civile etc); pertinenta pentru activitatea în cadrul sistemului penitenciar; frecvența activităților;
- *suportul metodic oferit angajaților sistemului penitenciar*, în special în ce măsură instrucțiunile și recomandările oferite pentru activitatea profesională promovează toleranța zero față de tortură.

În context sau separat, se va indica dacă instruirea și activitățile extracurriculare se desfășoară în baza unui cadru regulatoriu (ex: ordin, plan de instruire; dacă sunt specificați responsabili de organizare; este luată în considerare participarea la instruire continuă și în activități extracurriculare; cerințe față de formatori etc.).

2.3. Educația antitortură a lucrătorilor medicali

Lucrătorii medicali din locurile de detenție au un rol decisiv în documentarea primară a actelor de tortură și alte rele tratamente. Din asemenea considerente, în acest compartiment urmează a analiza dacă lucrătorii din locurile de detenție au urmat anumite cursuri specifice care contribuie la înțelegerea rolului pe care îl au

în prevenirea și combaterea torturii și în mod special referitor la modalitatea de identificare a consecințelor fizice și psihice ale torturii (conform Protocolului de la Istanbul) și de interacțiune cu organele de drept și de protecție a drepturilor omului (în special organele procuraturii, mecanismul național de prevenire a torturii și avocatul poporului).

Astfel, se va analiza spectrul de cursuri urmate (dacă există), periodicitatea (la admiterea în funcție sau la anumit interval de timp, frecvența), suficiența (numărul de ore, dacă au fost implicați toți lucrătorii medicali din locurile de detenție), calitatea instruirii (organizatorii, disponibilitatea materialelor, metodele de instruire utilizate, eventual evaluarea calității dacă a fost efectuată), suportul metodic oferit specialiștilor (materialele didactice, instrucțiuni sau recomandări metodice).

3. FUNCȚIONALITATEA INSTRUMENTELOR DE PREVENIRE A TORTURII ȘI ALTOR RELE TRATAMENTE

În acest compartiment se va reflecta asupra funcționalității instrumentelor care au misiunea de a preveni actele de tortură și alte rele tratamente, precum instituția avocatului poporului, mecanismul național de prevenire a torturii (consiliul pentru prevenirea torturii) și comisiile locale de monitorizare a locurilor de detenție. Nu se va reflecta în acest compartiment activitatea instituțiilor de combatere a torturii, precum investigațiile disciplinare interne sau urmărirea penală și judecarea cauzelor de tortură.

3.1 Avocatul poporului

La acest compartiment trebuie reflectat asupra:

- corespunderii instituției cu Principiile de la Paris privind Statutul Instituțiilor Naționale (în special din perspectiva independenței și garanțiilor independenței);
- reglementarea legală a atribuțiilor instituției (în Constituție, Lege sau regulament) inclusiv a celor de prevenire a torturii (sunt specificate expres, clar, suficient);
- independența funcțională și garanțiile de independență; termenul mandatului și temeiurile de încetare a mandatului; mecanisme de evitare a conflictului de interese; existența unui cod etic;
- reglementarea accesului în locurile de detenție; accesul efectiv în toate locurile de detenție și în orice loc al instituției de detenție în orice timp al zilei;
- obligația de a oferi informații avocatului poporului, reglementări privind protecția surselor de informație, modalitatea de asigurare a confidențialității și de evitare a represiei;
- existența unui plan de activitate; planuri de dezvoltare a capacităților; strategii de parteneriat și comunicare cu publicul;
- instrumentele utilizate inclusiv programele de promovare a drepturilor omului (grupuri țintă, frecvența), examinarea sesizărilor (petiționarii și categoriile de plângeri, rezultatul examinării); vizite în locurile de detenție (spectrul de instituții vizitate, frecvența, reacții, rezultatul activității);
- metodologia de efectuare a vizitelor (este reglementată/aprobată; modul de determinare a locurilor ce urmează a fi vizitate; vizite anunțate și vizite ad hoc; reglementarea și posibilitatea efectivă de a avea interviuri confidențiale cu deținuții); revizuirea regulată a metodologiei;

- implicarea în elaborarea actelor normative și documentelor de politici ce vizează detenția și tratamentul persoanelor deținute (cum este organizat procesul, nivelul de acceptare a recomandărilor);
- nivelul de asigurare cu resurse umane, nivelul de calificare a personalului, diversitatea experiențelor personalului (ex. juriști, experți în domeniul drepturilor omului, medici, psihologi etc.; asigurarea echilibrului gender și de reprezentare a minorităților); instruirea personalului;
- nivelul de asigurare cu resurse (spații, mijloace auto, echipament, personal de support etc.); autonomia financiară și modalitatea de gestionare a resurselor;
- modalitatea de implementare a recomandărilor (există o modalitate prestabilită de adresare a recomandărilor, regularitatea prezentării rapoartelor per vizită și recomandărilor, monitorizarea modalității de implementare, implementarea recomandărilor de către cei vizați);
- întocmirea și prezentarea raportelor anuale de activitate și rapoartelor tematice (proceduri de prezentare, cercul de destinatari);
- responsabilitatea publică, eficiența și indicatorii utilizați pentru măsurarea progresului în prevenirea torturii;
- cooperarea cu mecanismele internaționale de protecție a drepturilor omului și alte instituții; parteneriate locale.

3.2 Mecanismul național de prevenire a torturii (Consiliul pentru prevenirea torturii)

La acest compartiment urmează a analiza:

- corespunderea *în general a instituției* și mandatului acesteia cu exigențele stabilite în Protocolul Opțional al Convenției ONU împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inhumane sau degradante (vezi conceptul de prevenire a torturii¹, exigențele față de mecanismul național de prevenire a torturii și recomandările adresate²). Reprezintă de fapt un sumar la aspectele ce urmează;
- specificarea clară a mandatului în Constituție, legi și alte acte normative;
- independența funcțională și garanțiile de independență; termenul mandatului și temeiurile de încetare a mandatului; mecanisme de evitare a conflictului de interese; existența unui cod etic;
- reglementarea accesului în locurile de detenție; accesul efectiv în toate locurile de detenție și în orice loc al instituției de detenție în orice timp al zilei;
- obligația de a oferi informații mecanismului național de prevenire a torturii, reglementări privind protecția surselor de informație, modalitatea de asigurare a confidențialității și de evitare a represaliilor;
- existența unui plan de activitate; planuri de dezvoltare a capacităților; strategii de parteneriat și comunicare cu publicul;
- metodologia de efectuare a vizitelor (este reglementată/aprobată; modul de determinare a locurilor ce urmează a fi vizitate; vizite anunțate și vizite ad hoc; reglementarea și posibilitatea efectivă de a avea interviuri confidențiale cu deținuții); revizuirea regulată a metodologiei;
- implicarea în elaborarea actelor normative și documentelor de politici ce vizează detenția și tratamentul persoanelor deținute (cum este organizat procesul, nivelul de acceptare a recomandărilor);

¹ <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/opcat/ConceptPrevention.htm>.

² http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/opcat/spt_visits.htm.

- nivelul de asigurare cu resurse umane, nivelul de calificare a personalului, diversitatea experiențelor personalului (ex. juriști, experți în domeniul drepturilor omului, medici, psihologi etc.; asigurarea echilibrului gender și de reprezentare a minorităților); instruirea personalului;
- nivelul de asigurare cu resurse (spații, mijloace auto, echipament, personal de support etc.); autonomia financiară și modalitatea de gestionare a resurselor;
- modalitatea de implementare a recomandărilor (există o modalitate prestabilită de adresare a recomandărilor, regularitatea prezentării rapoartelor per vizită și recomandărilor, monitorizarea modalității de implementare, implementarea recomandărilor de către cei vizați);
- întocmirea și prezentarea raportelor anuale de activitate și rapoartelor tematice (proceduri de prezentare, cercul de destinatari);
- stabilirea mecanismului național de prevenire a torturii în termen de un an de la intrarea în vigoare a OPCAT; modalitatea de instituire (proces public, transparent și participativ);
- cooperarea cu mecanismele internaționale de protecție a drepturilor omului și alte instituții; parteneriate locale.

3.3 Comisiile locale de monitorizare a locurilor de detenție

La acest compartiment urmează a analiza:

- specificarea rolului în prevenirea și combaterea torturii; specificarea mandatului în acte normative;
- modalitatea de formare;
- reglementarea accesului în locurile de detenție și accesul efectiv în locurile de detenție în orice loc al instituției de detenție în orice timp al zilei;
- obligația de a oferi informații comisiilor locale de monitorizare a locurilor de detenție, reglementări privind protecția surselor de informație, modalitatea de asigurare a confidențialității și de evitare a represaliilor;
- metodologia de efectuare a vizitelor (este reglementată/aprobată; modul de determinare a locurilor ce urmează a fi vizitate; vizite anunțate și vizite ad hoc; reglementarea și posibilitatea efectivă de a avea interviuri confidențiale cu deținuții); revizuirea regulată a metodologiei;
- funcționalitatea comisiilor locale de monitorizare a locurilor de detenție (inclusiv nivelul de asigurare cu resurse umane, informaționale, materiale și financiare);
- modalitatea de formulare și implementare a recomandărilor, întocmirea și prezentarea raportelor anuale de activitate;
- cooperarea cu mecanismele naționale de protecție a drepturilor omului (în special cooperarea cu consiliul pentru prevenirea torturii și avocatul poporului).

4. MĂSURI NON-JUDICIARE DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A TORTURII

În acest compartiment urmează a analiza investigațiile disciplinare interne și examinarea plângerilor ca instrumente manageriale care contribuie la buna funcționare a organelor de drept și instituțiilor de detenție și prin aceasta contribuie la prevenirea și combaterea torturii.

4.1 Investigațiile disciplinare interne în cadrul organelor afacerilor interne

Se va analiza pentru sistemul organelor afacerilor interne:

- reglementările legale privind investigațiile disciplinare interne;
- responsabilii de investigațiile disciplinare interne și independența funcțională a lor;
- competența (spectrul de probleme ce pot fi examinate);
- modalitatea de sesizare (inclusiv gradul de informare a potențialilor petiționari);
- atribuțiile funcționale (solicitarea de informații, posibilitatea de a solicita materiale referitor la cauză, verificarea celor invocate în plângeri /sesizări);
- procedura de examinare a plângerilor, sesizărilor și durata;
- potențiale măsuri (ex. suspendarea din funcție) și sancțiuni;
- conexiunea între măsurile non-judiciare (investigațiile disciplinare interne) și judiciare (pornirea urmăririi penale) de combatere a torturii;
- date statistice privind numărul de plângeri și aspectele invocate, rezultatele investigațiilor disciplinare interne și categoriile de sancțiuni aplicate;
- eficiența investigațiilor disciplinare interne.

4.2 Investigațiile disciplinare interne în cadrul sistemului penitenciar

Se va analiza pentru sistemul penitenciar:

- reglementările legale privind investigațiile disciplinare interne;
- responsabilii de investigațiile disciplinare interne și independența funcțională a lor;
- competența (spectrul de probleme ce pot fi examinate);
- modalitatea de sesizare (inclusiv gradul de informare a deținuților; posibilități logistice de depunere a plângerilor);
- atribuțiile funcționale (solicitarea de informații, posibilitatea de a solicita materiale referitor la cauză, verificarea celor invocate în plângeri /sesizări);
- procedura de examinare a plângerilor, sesizărilor și durata;
- potențiale măsuri (ex. suspendarea din funcție) și sancțiuni;
- conexiunea între măsurile non-judiciare (investigațiile disciplinare interne) și judiciare (pornirea urmăririi penale) de combatere a torturii;
- date statistice privind numărul de plângeri și aspectele invocate, rezultatele investigațiilor disciplinare interne și categoriile de sancțiuni aplicate;
- eficiența investigațiilor disciplinare interne.

4.3 Examinarea plângerilor privind activitatea în cadrul instituțiilor psihiatrice

Se va analiza pentru instituțiile psihiatrice (spitalele de psihiatrie și internatele psiho-neurologice):

- cadrul legal privind mecanismul de depunere a plângerilor;
- subiectele autorizate să depună plângeri și gradul de informare referitor la mecanismul de plângeri;
- spectrul de probleme ce poate fi invocat în plângeri;
- autoritățile responsabile de examinarea plângerilor;
- procedura de examinare a plângerilor;
- date statistice privind numărul de plângeri depuse, examinare și rezultatele examinării;
- funcționalitatea mecanismului de depunere a plângerilor.

5. URMĂRIREA PENALĂ ȘI JUDECAREA CAZURILOR DE TORTURĂ

5.1 Urmărirea penală în cauze de tortură

În acest compartiment se va analiza:

- modalitatea de sesizare privind cazurile de tortură, tratament inuman sau degradant; evidența sesizărilor;
- instituția competentă de a exercita urmărirea penală; capacitatea profesională (specializarea; instruirea, inclusiv suficiența și calitatea instruirii, similar pct. 2.1; suportul metodic), independența și responsabilitatea procurorilor;
- particularitățile începerii, desfășurării și terminării urmăririi penale în cauze de tortură, tratament inuman sau degradant;
- probele și mijloacele de probă; dispunerea și efectuarea expertizei medico-legale: organizarea expertizei medico-legale, calificarea personalului (instruirea, inclusiv suficiența și calitatea instruirii, similar pct. 2.1; suportul metodic) și calitatea constatărilor / rapoartelor de expertiză;
- tratamentul victimei torturii în cadrul urmăririi penale;
- date statistice privind: numărul de plângeri /sesizări; spectrul de probleme invocate în plângeri sesizări; numărul de cauze inițiate; numărul de cauze trimise în judecată;
- asigurarea caracterului eficient, efectiv, multilateral și complet, prompt și transparent a urmăririi penale în cauze de tortură; deficiențe de investigare a cauzelor de tortură și alte rele tratamente.

5.2 Judecarea cauzelor de tortură

În acest compartiment se va analiza:

- sensibilitatea sistemului judiciar la problema torturii (independența; capacitatea profesională inclusiv instruirea judecătorilor);
- sarcina probațiunii neaplicării torturii;
- particularitățile judecării cauzelor de tortură;
- protecția victimei torturii pe parcursul judecării cauzei;
- remediile civile pentru victima torturii (acțiunea civilă în procedura penală și acțiunea civilă separată: modalitatea de intentare, cerințele ce pot fi incluse în acțiunea civilă, cheltuielile de judecată, practica judecătorească națională);
- date statistice privind: numărul de cauze examinate; spectrul de sancțiuni aplicat.

6. ASISTENȚA VICTIMELOR ACTELOR DE TORTURĂ

În acest compartiment urmează a analiza categoriile de asistență de care beneficiază victima torturii, inclusiv asistența juridică, asistența medicală și serviciile de suport.

6.1 Asistența juridică a victimelor actelor de tortură

În acest compartiment se va analiza:

- prevederile legale privind asistența juridică a victimelor infracțiunii și prevederile legale specifice privind asistența juridică a victimelor torturii;
- asistența juridică în bază de contract și asistența juridică garantată de stat;
- cercul de subiecți ce poate beneficia de asistența juridică garantată de stat și prevederile specifice privind asistența juridică garantată de stat a victimelor actelor de tortură;
- subiecții autorizați să acorde asistență juridică victimelor actelor de tortură;
- procedura de acordare a asistenței juridice victimelor actelor de tortură;
- calitatea asistenței juridice acordate (sensibilitatea avocaților privind problema torturii și altor rele tratamente; selectarea avocaților; instruirea avocaților, suficiența și calitatea instruirii; suportul metodologic pentru avocați; monitorizarea calității asistenței juridice acordate);
- date statistice privind numărul de persoane care au beneficiat de asistență juridică garantată de stat în calitate de victimă a torturii.

6.2 Asistența medicală a victimelor actelor de tortură

În acest compartiment se va analiza:

- examinarea medicală (sinteză a celor constatate la 1.5.2) și asistență medicală;
- cadrul normativ – juridic privind asistența medicală a potențialelor victime a torturii (în mod special pentru persoanele reținute, arestate și condamnate la sancțiuni privative de libertate). Se va reflecta asupra prevederilor legilor, actelor normative, dar în mod special ordinele Ministerului Sănătății referitor la subiect;
- cercul de subiecți ce poate beneficia de asistență medicală;
- persoanele autorizate să acorde asistență medicală;
- procedura de acordare a asistenței medicale (modalitatea de solicitare, termenul de acordare, modalitatea de acordare), evidența inclusiv registrele);
- drepturile și responsabilitățile medicului și ale pacientului în cadrul acordării asistenței medicale;
- calitatea serviciilor de asistență medicală și mecanisme de asigurare a calității (plângeri, mecanisme de evaluare a calității serviciilor);
- asistența medicală de urgență și ordinară;
- rolul și constrângerile de activitate a profesioniștilor cu obligații duble (față de pacient și angajator);
- documentarea medicală a torturii: reglementarea obligației de documentare, instruirea lucrătorilor medicali, disponibilitatea resurselor, procedura de documentare, deficiențele în activitate;
- servicii de asistență medicală pentru victima recunoscută a torturii: disponibilitatea, cercul de potențiali beneficiari și condițiile de acces, subiecții autorizați să acorde asemenea asistență.

6.3 Asistența psihologică și alte servicii de suport pentru victimele actelor de tortură

În acest compartiment se va analiza:

- reglementări legale privind serviciile de asistență psihologică și alte servicii de suport pentru victimele actelor de tortură;
- categoriile de servicii disponibile (spectrul de servicii; categoriile de beneficiari; subiectele ce acordă aceste servicii; condițiile de accesibilitate; calitatea serviciilor și corespunderea nevoilor beneficiarilor);
- date statistice privind numărul de beneficiari ai acestor servicii.

7. SITUAȚIA CURENTĂ PRIVIND TORTURA ȘI ALTE RELE TRATAMENTE

Dacă capitolele anterioare presupun analiza prevederilor legale și situația de facto privind măsurile legislative, administrative și judiciare adoptate pentru prevenirea și combaterea torturii, în acest capitol se va analiza incidența torturii în instituțiile de detenție ale Republicii Moldova.

7.1 Instituțiile subordonate Ministerului Afacerilor Interne

În acest compartiment se va analiza:

- cadrul normativ – juridic de activitate al instituțiilor de detenție din cadrul organelor de poliție (izolatoarele de detenție provizorie); principiile de activitate stabilite;
- reglementări legale privind categoriile de persoane și temeiurile de deținere în custodia poliției; indicați și cine nu trebuie să fie deținut în aceste instituții;
- locurile de detenție (număr de instituții, număr de celule, număr de locuri; aprobarea capacității; nivelul de ocupare); statistica dezagregată referitor la numărul deținuților pe categorii, % străinilor, gen, vârstă;
- amplasarea izolatoarelor: clădire / subsol;
- evidența deținuților (registrele). Registrele trebuie să conțină informații referitor la identitatea persoanei deținute, temeiul detenției, timpul plasării și eliberării în/din instituție; trebuie examinată acuratețea cu care se țin registrele;
- detenția separată a diferitor categorii de deținuți;
- informarea deținuților la sosire, accesul la actele normative referitor la condițiile de detenție;
- condițiile de detenție (suprafață; pat și lenjerie de pat, curățenia și frecvența schimbării lenjeriei de pat; dotarea celulelor; iluminare; ventilație; temperatura și umiditatea; insecte și rozătoare);
- igiena (posibilitatea de a face baie /duș și frecvența; curățenia) și condiții sanitare (veceu, lavoar; în celulă, în încăpere, afară);
- asigurarea cu apă potabilă și hrană (cantitatea, calitatea, varietatea și frecvența; cerințe alimentare speciale);
- examinarea și asistența medicală (frecvența examinării medicale; procedura de acordare a asistenței medicale: modalitatea de solicitare și de răspuns la solicitări; nivelul de asigurare cu medicamente; personalul: nivelul profesionalism, instruirea, drepturile și responsabilitățile medicului și ale personalului medical);
- activitățile zilnice (spectrul de activități oferite, inclusiv muncă, educație, odihnă și activități religioase; activități în celulă și înafara celei; plimbarea);
- contactul cu lumea exterioară (vizite, corespondență, convorbiri telefonice);
- izolarea anumitor deținuți (temeiurile, procedura, cine ia decizia, posibilitatea de a contesta decizia de izolare și asistența acordată pentru aceasta; examinarea medicală înainte, în timpul și după izolare; statistica referitor la numărul de sancțiuni cu izolarea);
- utilizarea forței fizice și a mijloacelor speciale (inclusiv tipul și durata aplicării acestora; examinarea medicală a persoanelor; înregistrarea utilizării mijloacelor speciale; informarea administrației instituției de detenție);
- angajații (număr prevăzut, număr efectiv, nivelul de pregătire profesională; relațiile dintre angajați și deținuți);
- tratamentul general al deținuților și “atmosfera” în locurile de detenție: reacția la solicitările și plângerile deținuților, inclusiv numărul de adresări referitor la aceeași problemă, calitatea și durata

reacției la aceste solicitări; atitudinea față de deținuți, în baze statutare sau una ca față de „criminali înrăiți”; respectarea vieții private și intimității deținuților, inclusiv modalitatea de acces în celule/dormitoare; tolerarea elementelor de subcultură și de „control” al unor deținuți asupra altora; modalitatea de reacționare a administrației locului de detenție la automutilări, conflicte între deținuți; felul în care sunt soluționate problemele cotidiene, inclusiv la inițiativa administrației locului de detenție, ex: respectarea nu doar a criteriilor de separare a deținuților, dar și plasarea în celule; violență fizică din partea personalului, practici, urme vizibile, reacții, explicații etc;

- măsuri specifice de prevenire și combatere a torturii (ex. camere video; verificarea regulată a izolatoarelor; procedura de depunere a plângerilor, ușor și fără impedimente, fără persecutări ulterioare; modalitatea de informare a deținuților despre posibilitatea de adresare a cererilor și plângerilor, ce informație primesc persoanele la momentul plasării în locurile de detenție, în ce formă o recepționează și dacă este accesibil conținutul acestor informații etc.;
- represiunile (orice act sau omisiune din partea autorităților ce ar duce la aplicarea unor sancțiuni persoanei sau unei organizații care au comunicat celor care vizitează locurile de detenție anumite informații veridice sau false sau cauzarea a orice alt prejudiciu acestor indivizi sau organizații. Deci, trebuie de reflectat dacă au fost asemenea situații și dacă au fost luate măsuri de prevenire și combatere a lor);
- incidența torturii: numărul de sesizări; metodele de tortură invocate; numărul de cazuri înregistrate; măsurile judiciare și non-judiciare întreprinse;
- analiza cauzelor torturii și tratamentului inuman și degradant și factorii care contribuie la aceasta (ex. indice de descoperire; presiune politică asupra activității poliției; corupția și estorcarea banilor; transferuri regulate dintr-o instituție de detenție în alta; evidența defectuoasă a reținerilor, rețineri nedocumentate, evidența defectuoasă a deținuților; lipsa unui examen medical independent; calitatea proastă a asistenței juridice; lipsa unui mecanism funcțional de monitorizare a locurilor de detenție; admiterea probelor obținute prin tortură; arhitectura instituțiilor de detenție; mijloacele financiare alocate etc).

7.2 Instituțiile penitenciare

În acest compartiment se va analiza:

- cadrul normativ – juridic de activitate al instituțiilor penitenciare; principiile de activitate stabilite;
- reglementări legale privind categoriile de persoane și temeiurile de deținere în aceste instituții;
- locurile de detenție (număr de instituții, număr de celule, număr de locuri; aprobarea capacității; nivelul de ocupare); amplasarea instituțiilor; statistica dezagregată referitor la numărul deținuților pe categorii, % străinilor, gen, vârstă;
- evidența deținuților (registrele). Registrele trebuie să conțină informații referitor la identitatea persoanei deținute, temeiul detenției, timpul plasării și eliberării în/din instituție; trebuie examinată acuratețea cu care se țin registrele;
- detenția separată a diferitor categorii de deținuți;
- informarea deținuților la sosire, accesul la actele normative referitor la condițiile de detenție;
- condițiile de detenție (suprafață; pat și lenjerie de pat, curățenia și frecvența schimbării lenjeriei de pat; dotarea celulelor; iluminare; ventilație; temperatura și umiditatea; insecte și rozătoare);
- igiena (posibilitatea de a face baie /duș și frecvența; curățenia) și condiții sanitare (veceu, lavoar; în celulă, în încăpere, afară);
- asigurarea cu apă potabilă și hrană (cantitatea, calitatea, varietatea și frecvența; cerințe alimentare speciale);

- activitățile zilnice (spectrul de activități oferite, inclusiv muncă, educație, odihnă și activități religioase; activități în celulă și înafara celei; plimbarea);
- examinarea și asistența medicală (frecvența examinării medicale; procedura de acordare a asistenței medicale: modalitatea de solicitare și de răspuns la solicitări; nivelul de asigurare cu medicamente; personalul: nivelul profesionalism, instruirea, drepturile și responsabilitățile medicului și ale personalului medical);
- contactul cu lumea exterioară (vizite, corespondență, convorbiri telefonice);
- izolarea anumitor deținuți (temeiurile, procedura, cine ia decizia, posibilitatea de a contesta decizia de izolare și asistența acordată pentru aceasta; examinarea medicală înainte, în timpul și după izolare; statistica referitor la numărul de sancțiuni cu izolarea);
- utilizarea forței fizice și a mijloacelor speciale (inclusiv tipul și durata aplicării acestora; examinarea medicală a persoanelor; înregistrarea utilizării mijloacelor speciale; informarea administrației instituției de detenție);
- angajații (număr prevăzut, număr efectiv, nivelul de pregătire profesională; relațiile dintre angajați și deținuți);
- tratamentul general al deținuților și “atmosfera” în locurile de detenție: reacția la solicitările și plângerile deținuților, inclusiv numărul de adresări referitor la aceeași problemă, calitatea și durata reacției la aceste solicitări; atitudinea față de deținuți, în baze statutare sau una ca față de „criminali înrăiți”; respectarea vieții private și intimității deținuților, inclusiv modalitatea de acces în celule/dormitoare; tolerarea elementelor de subcultură și de „control” al unor deținuți asupra altora; modalitatea de reacționare a administrației locului de detenție la automutilări, conflicte între deținuți; felul în care sunt soluționate problemele cotidiene, inclusiv la inițiativa administrației locului de detenție, ex: respectarea nu doar a criteriilor de separare a deținuților, dar și plasarea în celule; violență fizică din partea personalului, practici, urme vizibile, reacții, explicații etc;
- măsuri specifice de prevenire și combatere a torturii (ex. camere video; verificarea regulată a instituțiilor; procedura de depunere a plângerilor, ușor și fără impedimente, fără persecutări ulterioare; modalitatea de informare a deținuților despre posibilitatea de adresare a cererilor și plângerilor, ce informație primesc persoanele la momentul plasării în locurile de detenție, în ce formă o recepționează și dacă este accesibil conținutul acestor informații etc.;
- represiiunile (orice act sau omisiune din partea autorităților ce ar duce la aplicarea unor sancțiuni persoanei sau unei organizații care au comunicat celor care vizitează locurile de detenție anumite informații veridice sau false sau cauzarea a orice alt prejudiciu acestor indivizi sau organizații. Deci, trebuie de reflectat dacă au fost asemenea situații și dacă au fost luate măsuri de prevenire și combatere a lor);
- incidența torturii: numărul de sesizări; metodele de tortură invocate; numărul de cazuri înregistrate; măsurile judiciare și non-judiciare întreprinse;
- analiza cauzelor torturii și tratamentului inuman și degradant și factorii care contribuie la aceasta (ex. corupția și estorcarea banilor; incapacitate profesională; lipsa unui examen medical independent; calitatea proastă a asistenței juridice; lipsa unui mecanism funcțional de monitorizare a locurilor de detenție; arhitectura instituțiilor de detenție; mijloacele financiare alocate etc).

7.3 Instituțiile psihiatrice

În acest compartiment se va analiza:

- cadrul normativ – juridic de activitate al instituțiilor psihiatrice (spitalele de psihiatrie și internatele psihoneurologice); principiile de activitate stabilite;
- reglementările legale privind categoriile de persoane și temeiurile de internare în aceste instituții (internarea/spitalizarea cu și fără liberul consimțământ; procedura și participanții la procedură; asistența acordată persoanelor în procesul de examinare);
- număr de instituții, număr de odăi, număr de locuri; aprobarea capacității; nivelul de ocupare); amplasarea instituțiilor; statistica dezagregată referitor la numărul persoanelor spitalizate/internate pe categorii, % străinilor, gen, vârstă;
- evidența persoanelor (registrele). Registrele trebuie să conțină informații referitor la identitatea persoanei, temeiul internării / spitalizării, timpul plasării în instituție; trebuie examinată acuratețea cu care se țin registrele; confidențialitatea datelor;
- cazarea separată a diferitor categorii de persoane;
- informarea persoanelor la sosire, accesul la actele normative referitor la condițiile de cazare;
- condițiile de cazare (suprafață; pat și lenjerie de pat, curățenia și frecvența schimbării lenjeriei de pat; dotarea odăilor; iluminare; ventilație; temperatura și umiditatea; insecte și rozătoare);
- igiena (posibilitatea de a face baie /duș și frecvența; curățenia) și condiții sanitare (veceu, lavoar; în odaie, în încăpere, afară);
- asigurarea cu apă potabilă și hrană (cantitatea, calitatea, varietatea și frecvența; cerințe alimentare speciale);
- examinarea și asistența medicală (frecvența examinării medicale; procedura de acordare a asistenței medicale: modalitatea de solicitare și de răspuns la solicitări); starea generală a sănătății și sănătatea mentală a pacienților; spectrul de tratament mental oferit, consimțământul informat al pacientului, garanțiile legale și etice în contextul internării involuntare; tratamentul voluntar și tratamentul forțat, participarea pacienților în activități de cercetare, în experimente medicale fără consimțământul pacientului; nivelul de asigurare cu medicamente;
- activitățile zilnice (spectrul de activități oferite, inclusiv muncă, educație, odihnă și activități religioase; activități în odăi și înafara odăilor; plimbarea);
- contactul cu lumea exterioară (vizite, corespondență, convorbiri telefonice);
- utilizarea forței fizice și a mijloacelor speciale (inclusiv tipul și durata aplicării acestora; examinarea medicală a persoanelor; înregistrarea utilizării mijloacelor speciale; informarea administrației instituției); măsurile de constrângere pentru pacienții violenți sau agitați, utilizarea Electro Convulsive Treatment (ECT), supradozarea medicamentelor, utilizarea abuzivă a mijloacelor de constrângere;
- izolarea anumitor categorii de persoane (temeiurile, procedura, cine ia decizia, posibilitatea de a contesta decizia de izolare și asistența acordată pentru aceasta; examinarea medicală înainte, în timpul și după izolare; statistica referitor la numărul de sancțiuni cu izolarea);
- angajații (număr prevăzut, număr efectiv, nivelul de pregătire profesională; relațiile dintre angajați și pacienți); drepturile și responsabilitățile medicului și personalului medical; disponibilitatea personalului calificat precum medici psihiatri, asistenți medicali și terapeuți;
- tratamentul general al persoanelor și “atmosfera” în instituție: reacția la solicitările și plângerile persoanelor, inclusiv numărul de adresări referitor la aceeași problemă, calitatea și durata reacției la aceste solicitări; atitudinea față de pacienți, în baze statutare sau una ca față de „iresponsabili”; respectarea vieții private și intimității pacienților, inclusiv modalitatea de acces în dormitoare; tolerarea elementelor de subcultură și de „control” al unor pacienți asupra altora; modalitatea de reacționare a administrației instituției la automutilări, conflicte între pacienți; felul în care sunt soluționate problemele cotidiene, inclusiv la inițiativa administrației instituției; violență fizică din partea personalului, practici, urme vizibile, reacții, explicații etc;

- măsuri specifice de prevenire și combatere a torturii (ex. camere video; verificarea regulată a instituțiilor; procedura de depunere a plângerilor, ușor și fără impedimente, fără persecutări ulterioare; modalitatea de informare a pacienților despre posibilitatea de adresare a cererilor și plângerilor, ce informație primesc persoanele la momentul plasării în instituție, în ce formă o recepționează și dacă este accesibil conținutul acestor informații etc.);
- represiunile (orice act sau omisiune din partea autorităților ce ar duce la aplicarea unor sancțiuni persoanei sau unei organizații care au comunicat celor care vizitează instituțiile anumite informații veridice sau false sau cauzarea a orice alt prejudiciu acestor indivizi sau organizații. Deci, trebuie de reflectat dacă au fost asemenea situații și dacă au fost luate măsuri de prevenire și combatere a lor);
- incidența torturii: numărul de sesizări; metodele de tortură invocate; numărul de cazuri înregistrate; măsurile judiciare și non-judiciare întreprinse;
- analiza cauzelor torturii și tratamentului inuman și degradant și factorii care contribuie la aceasta (ex. corupția și estorcarea banilor; incapacitate profesională; lipsa unui examen medical independent; calitatea proastă a asistenței juridice; lipsa unui mecanism funcțional de monitorizare a instituțiilor; arhitectura instituțiilor; mijloacele financiare alocate etc);
- disponibilitatea programelor psihoterapeutice, servicii de psihiatrie socială în comunitate și programe de reabilitare socială. Trebuie luat în considerație dacă există elemente de stigmatizare, discriminare, privare de drepturi, neglijare și rele tratamente. Într-un context mai larg, trebuie examinate politicile de sănătate, alocarea de resurse, promovarea serviciilor în comunitate decât plasarea în instituții.

7.4 Grupurile vulnerabile: copii, femei, cetățeni străini, persoane cu probleme de sănătate mentală sau fizică, minorități sexuale, migranți, victime ale infracțiunilor

Cu referire la grupurile vulnerabile, trebuie examinat spectrul de măsuri specifice destinate protecției acestor categorii de persoane, inclusiv: reglementarea normativ-juridică a protecției anumitor categorii de deținuți; existența unor politici de nediscriminare în locurile de detenție; măsuri de identificare a persoanelor vulnerabile; necesitățile individuale și răspunsul la aceste necesități; măsurile de protecție a grupurilor vulnerabile; instruirea personalului locurilor de detenție pentru protecția grupurilor vulnerabile. În particular:

- *copii în detenție*: măsurile luate pentru a asigura că detenția este aplicată pe un termen cât mai scurt posibil; revizuirea permanentă a detenției; separarea de adulți; contactele cu părinții și reprezentanții legali; accesul la educație, odihnă, servicii de suport social și material; accesul instituțiilor de protecție a drepturilor copilului în locurile de detenție; estimarea impactului detenției asupra copiilor;
- *femei în detenție*: separarea de bărbați; condiții de igienă personală; măsuri de prevenire a violenței și abuzului sexual; legăturile cu familia și restricționarea acestora;
- *persoane cu probleme de sănătate mentală sau fizică*: date ce ar confirma că dizabilitatea servește temei al detenției; modalitatea de evaluare a necesităților medicale ale acestor persoane, inclusiv promptitudinea examinării; capacitatea de a răspunde la necesitățile medicale ale acestor persoane, inclusiv tratamentul și personalul medical care îl asigură; condiții fizice ale detenției și corespunderea cu necesitățile speciale ale persoanelor cu dizabilități;
- *LGBTI*: măsuri de protecție contra violenței și abuzului, inclusiv sexual atât din partea altor deținuți cât și a personalului locului de detenție; asistența medicală și consultanță;
- *minorități naționale*: disponibilitatea informației în limba pe care o înțeleg, încadrarea în activități comune și marginalizare pe motiv lingvistic;

- *migranți*: temeiul și durata detenției, inclusiv posibilitatea de a contesta temeiul detenției;
- *victime ale infracțiunilor*, inclusiv de trafic de ființe umane, tortură: asistența medicală și juridică; evaluarea și răspunsul la nevoi, inclusiv participarea în programe de reabilitare.

Este de menționat că uneori aceste criterii sunt cumulative (ex. femei migrante cu dizabilități), corespunzător datele vor fi colectate cumulativ la toate compartimentele.

III. PROCESUL DE DOCUMENTARE ȘI RAPORTARE A SITUAȚIEI CURENTE PRIVIND TORTURA ȘI ALTE RELE TRATAMENTE

III.1. PLANIFICAREA PROCESULUI DE DOCUMENTARE ȘI RAPORTARE A SITUAȚIEI CURENTE PRIVIND TORTURA ȘI ALTE RELE TRATAMENTE

Planificarea procesului de documentare și raportare este o etapă decisivă pentru realizarea eficientă a exercițiului de documentare și raportare. Aici trebuie avut în vedere faptul că **resursele umane** implicate în documentare și raportare trebuie să fie suficient de calificate (cunoștințele necesare în aspectul legal, social, psihologic, medical al detenției) și disponibile (ca timp) pentru a face documentarea și raportarea. Adicional, este necesar ca persoanele implicate în procesul de documentare și raportare să dea dovadă de diligență, dar și de *obiectivitate*. Astfel, la formarea grupului de documentare și raportare, trebuie luată în considerație experiența membrilor grupului de documentare și raportare. Experiențele din diferite domenii de activitate socială ar fi complementare și ar facilita procesul de documentare și raportare.

De asemenea, deoarece documentarea și raportarea situației curente referitor la tortură și alte rele tratamente presupune și colectarea de informații din surse oficiale, este important ca grupul de documentare și raportare să aibă stabilite conexiunile, parteneriatele necesare cu instituțiile publice și private care vor oferi informații, inclusiv statistice.

Grupul de documentare și raportare trebuie să-și determine un **plan detaliat de activitate**. Planul trebuie să includă o specificare clară a obiectivelor ce urmează a fi atinse în anumite intervale de timp. Cea mai frecventă eroare admisă în acest proces este alocarea unei perioade suficient de mare pentru colectarea de informație și o perioadă restrânsă pentru întocmirea raportului.

De asemenea, trebuie luate în considerație și **planul de activitate a altor organizații și instituții interesate în documentare și raportare**. Or, dacă se dorește a fi o documentare și raportare comună, atunci acest lucru trebuie coordonat din timp. Furnizarea către aceeași factori de decizie a unor informații complete și integrate este mult mai utilă decât prezentarea a unor informații fragmentare și incomplete, nemaivorbind de situații în care informația este contradictorie.

III.2. PROCESUL PROPRIU-ZIS DE DOCUMENTARE A SITUAȚIEI CURENTE PRIVIND TORTURA ȘI ALTE RELE TRATAMENTE

Documentarea și scrierea raportului cu referire la situația curentă privind tortura și alte rele tratamente în Republica Moldova poate fi parte a unui proces mai amplu de monitorizare a locurilor de detenție, dar poate fi și un exercițiu separat. Nu totdeauna e posibil de a desfășura procese complexe de monitorizare a locurilor de detenție în termenele restrânse în care urmează a fi întocmit un raport de monitorizare, de aceea urmează a fi utilizate informații **deja existente/sistematizate, dar numai din surse credibile**.

Este important ca grupul de documentare și raportare **să determine clar modalitatea** de colectare și sistematizare a informației. La nivel practic, domeniile de interes incluse în prezenta metodologie pot fi incluse într-un tabel, după exemplul înserat mai jos:

Domeniu de interes	Sursa oficială	Standardul³	Sursa disponibilă	Acțiuni	Comentariu	Responsabil
numărul de cauze de tortură examinate de instanțele de judecată și spectrul de sancțiuni aplicat	statistica CSJ	pedepse proporționale	informație plasată pe pagina web CSJ sau nu este disponibilă	- sau solicitare de informație, CSJ și analiza unui caz	informație incompletă (2013, partial 2014); modificările CP (art. 309 ¹ ; lit. a) și c) ale alin.(2) art. 328; art. 166 ¹ CP)	X
condițiile de detenție (ex. suprafață)	DIP	CPT, 4 m2	nota informativă DIP raport CPT	solicitare de informație DIP	renovări recente; plafon mai mic aprobat oficial; calcul după capacitate a totală și nu per celulă	Y
tolerarea elementelor de subcultură și de „control” al unor deținuți asupra altora	DIP	interdicție, obligație pozitivă de excludere	raport CPT raport IRP, 2011 http://irp.md/library/publications/439-	solicitare de informație DIP (măsurile administrative)	surse alternative	Z

³ Se va face referință la spectrul de standarde internaționale recunoscute. Pentru aceasta vezi actele internaționale, standardele detaliate ale SPT (Subcomitetul ONU pentru Prevenirea Torturii), CAT (Comitetul ONU Împotriva Torturii) și CPT (Comitetul European pentru Prevenirea Torturii) dar și actele normativ-juridice ale RM.

			securitatea-personala-in-mediul-penitenciar.html			
--	--	--	--	--	--	--

Realizând un asemenea exercițiu, devine clar ce informații sunt disponibile, care sunt incomplete, ce aspecte trebuie documentate adițional și ce informații urmează a fi solicitate oficial.

Procesul de documentare și raportare presupune **colectarea informației din diferite surse**. Membrii grupului de monitorizare și documentare trebuie să depună diligența necesară pentru a colecta multiaspectual informația și a o verifica prin confruntare și prin raportarea constatărilor la alte surse de informații credibile (ex. rapoarte oficiale, informații de la instituțiile superioare locurilor de detenție etc). Colectarea informației trebuie să se bazeze pe **principiul diversității surselor**: persoanele deținute, administrația locurilor de detenție (șefii și angajații care pot oferi informații referitor la problemele sistemice) și ONG-urile/instituțiile de protecție a drepturilor omului (care vor reflecta din punctul lor de vedere anumite aspecte ale situației privind tortura și alte rele tratamente). Acesta implică utilizarea a diferite metode cantitative (în special chestionarea) și calitative (în special interviul și focus grupul).

Valoroase informații pot fi obținute în cadrul *interviurilor individuale*. Este important ca acestea să se desfășoare într-un mediu privat, confidențial. Este de o deosebită importanță *modalitatea de determinare a interlocutorilor* pentru interviuri individuale confidențiale. În cadrul *focus-grupului*, pot fi discutate probleme generale ale detenției. Nu se recomandă discutarea unor aspecte sensibile (ex. atitudinea angajaților locurilor de detenție față de deținuți). Durata discuțiilor în grup trebuie să fie prestabilită. De regulă, ar trebui inițiată discuția printr-o întrebare deschisă, de genul „ce opinie aveți referitor la condițiile de detenție”. Într-o fază mai avansată a discuțiilor, pot fi formulate întrebări mai specifice. Alte *informații* pot parveni *din comunitate*, inclusiv de la familiile persoanelor aflate în detenție. Aici, de asemenea trebuie avut în vedere că, informația ar putea fi prezentată în mod părtinitor.

Sigur, o multitudine de aspecte pot fi documentate doar prin intermediul monitorizării nemijlocite în locurile de detenție. Anexă la prezenta metodologie sunt anumite instrumente ce pot fi adaptate și utilizate pentru monitorizarea directă a locurilor de detenție.

Principiile care trebuie să guverneze tot procesul de documentare sunt:

- confidențialitate și siguranță (nu dăuna, inclusiv prin divulgarea sursei vulnerabile de informație);
- respectarea mandatului și limitelor de competență;
- respect pentru autorități și persoane private;
- cunoașterea standardelor (dă dovadă de profesionalism);
- verificarea informațiilor (consultă-te și cu altcineva);
- consistență în constatări, perseverență și răbdare în procesul de acumulare a informației;
- claritate și precizie în constatări și recomandări;
- imparțialitate și obiectivitate (ce duce la credibilitate);
- vizibilitate (instituțiile trebuie să cunoască faptul că documentați).

III.3. ÎNTOCMIREA ȘI VALORIFICAREA RAPORTULUI “SITUAȚIA CURENTĂ PRIVIND TORTURA ȘI ALTE RELE TRATAMENTE ÎN REPUBLICA MOLDOVA”

Există multiple modalități de valorificare a informației obținute în urma procesului de documentare (ex. conferință de presă; note informative adresate instituțiilor naționale și/sau internaționale; întocmirea unui raport complex privind situația în țară etc.) Mai jos sunt înserate un șir de recomandări referitor la modalitatea de întocmire a unui raport cu referire la situația curentă privind tortura și alte rele tratamente în Republica Moldova.

Un raport este un **document sistematizat, bine organizat** ce definește, **analizează un subiect sau o problemă**. Misiunea raportului este de **a fixa, a prezenta date/informații către un public interesat**: autorități de monitorizare, beneficiari, organe de stat, societate ad integrum, așa încât aceștia să intervină și să îmbunătățească situația sau să înlăture problema.

Înainte de a începe a scrie raportul, țineți minte că menirea acestuia este de a fi citit și de a produce schimbare. De aceea, este relevant să cunoașteți, cel puțin în general **cine-l va citi, cine-l va audia**. Poate fi o discrepanță între cunoștințele generale ale celui care a pregătit raportul și celor care-l citesc (de exemplu problemele specifice ale locurilor de detenție din Republica Moldova).

Raportul trebuie să fie **clar, concis, bine structurat și interesant**. Deseori, greșim când scriem rapoarte foarte mari, care practic nimeni nu le citește. Trebuie de ținut cont de gradul de detaliere a diverselor aspecte incluse în raport. Altfel spus, **toate aspectele trebuie să aibă un grad similar de detaliere**. Plus la acesta, un raport care nu este citit ar putea să nu producă nici un impact, să nu convingă pe destinatari. Din asemenea considerente, rapoartele trebuie să conțină **doar aspectele care sunt cele mai relevante**.

În **conținutul raportului**, trebuie să se reflecte:

- date generale (inclusiv despre membrii grupului de documentare și raportare; perioada colectării informației; modalitatea de colectare a informației, dificultățile (dacă au existat) referitor la procesul de documentare și raportare și caracteristica generală a locurilor de detenție);
- constatări;
- recomandări.

Membrii grupului de documentare și raportare **trebuie să analizeze practicile** (nu doar reglementările normativ-juridice) **din Republica Moldova prin prisma standardelor și exigențelor internaționale în domeniu**. **Constatările** trebuie să fie:

- focusate;
- prioritizate, fiind subliniate cele mai stringente probleme;
- indicând cauzele acestor probleme (fie legislația nu corespunde prevederilor actelor internaționale; fie actele normative nu reglementează în măsură suficientă anumite aspecte, ceea ce este un teren de abuz dar și o dificultate în îndeplinirea atribuțiilor profesionale; fie nivelul de pregătire profesională a angajaților / responsabililor nu este adecvat în măsura în care să le permită îndeplinirea conformă a atribuțiilor de serviciu; fie resursele de care dispune instituția nu sunt suficiente etc).

Este necesar de a menționa în raport și **evoluțiile pozitive**.

Recomandările, trebuie să răspundă conceptual la câteva întrebări:

- tipul de acțiuni ce trebuie întreprinse;
- cine este responsabil de implementarea recomandărilor;
- ce resurse sunt necesare;
- care ar fi limitele de timp în vederea înlăturării deficiențelor (obiective imediate, pe termen mediu și de durată) și
- anumite sugestii/detalii referitor la implementarea recomandărilor (în măsura competenței profesionale a membrilor grupului de documentare și raportare).

Atunci când indicăm în raport **cazuri individuale** de presupuse acte de tortură, trebuie indicate:

- după caz, identitatea presupusei victime (aici trebuie să fim atenți referitor la represii);
- autoritatea / instituția responsabilă de detenția persoanei în prezent;
- data și locul presupusei fapte;
- data și locul constatării informației;
- instituția, persoana implicată în faptă;
- descrierea detaliată a cazului (cine, ce, de ce, cum, cât timp, de către cine, ce a urmat);
- martori, fișe medicale, extrase din registru, alte informații cu caracter probatoriu;
- a fost cineva informat despre acest caz, și dacă da, cine; ce a urmat ca efect al plângerii sau petiției;
- necesitatea de asistență, inclusiv medicală.

Nu există o abordare unică și nici că ar putea exista referitor la structura raportului. Deseori, subiecții interesați de raport/informație din raport pot stabili anumite repere de formă și conținut ale raportului. Alteori, se lasă la altitudinea celui care întocmește raportul de a determina structura cea mai relevantă. Există mai multe tehnici de structurare a unui raport / notă informativă. În acest sens, sugerăm câteva modele de structură:

I. Această structură este recomandată pentru notele informative care nu depășesc 2-3 pagini ca volum:

- ați putea începe cu un **caz de focalizare**, de concentrare a atenției, un caz ieșit din comun;
- **descrierea situației contextuale pe capitole/paragrafe** etc;
- **argumentele aduse în susținerea tezelor incluse în nota informativă**;
- **concluziile și recomandările**.

II. Această structură este recomandată pentru notele informative /rapoartele care nu depășesc 15-20 pagini ca volum:

- **introducere**;
- **scopul și obiectivele raportului**, inclusiv motivele care stau la baza raportului;
- **prezentarea datelor și surselor de informații**;
- **interpretarea datelor**, inclusiv compararea situației cu/referințe la standardele internaționale și naționale în domeniu;
- **recomandări**, cum vedeți schimbarea situației.

III. Această structură este recomandată pentru rapoartele care au un volum mai mare de 20 pagini:

- **Introducere sau sumar executiv** - este o prezentare generală însoțită de o generalizare a practic la tot celălalt conținut. Deseori, această parte îl face pe cititor să decidă să citească sau nu pînă la sfârșit raportul întocmit;
- **Metodologia de documentare**, inclusiv procedura (de unde știți că așa este, cât de des și cum monitorizați, pe ce surse vă bazați, cât de confirmate sunt informațiile prin alte surse mai cunoscute/credibile, etc);
- **Prezentarea situației**;
- **Concluzii și recomandări**. La formularea concluziilor într-un capitol separat, nu uitați să formulați o concluzie generalizată, în special pentru acele categorii de persoane care nu vor citi toate concluziile în ansamblu, în schimb acea concluzie generală le va permite să aibă o viziune clară referitor la cadrul / contextul general.
- **Anexe** (inclusiv foto, diagrame, documente etc.) Nu includeți în anexă informații la care nu se face referință în text.

Mai jos sunt înserate câteva ***elemente ale unui potențial model de raport*** al grupului de documentare și raportare:

Țara:

Membrii grupului de documentare și raportare:

Informație privind metodologia documentării situației curente:

Date generale (inclusiv tabele privind numărul de persoane deținute; descrierea generală a instituțiilor de detenție):

Constatări: cantitative și calitative referitor la domeniile de interes incluse în prezenta metodologie:

Generalizarea constatărilor, recomandări pe termen scut, mediu și de durată.

Redactarea raportului

Recomandarea nr. 1: **Nu lăsați redactarea raportului pentru ultima 100m.**

Recomandarea nr. 2: **Nu uitați care este misiunea raportului.** Menirea de bază nu este numai constatarea încălcării/respectării drepturilor omului, dar și de a provoca la acțiune și schimbare, cineva trebuie să acționeze.

La redactarea raportului, înainte de prezentarea raportului/notei informative, recitiți-l încă odată:

- a) a-ți respectat **formatul** indicat (dacă un asemenea format a fost stabilit. Deseori, modele pot fi găsite pe pagina web a destinatarului). Este important de a prezenta informația la toate aspectele solicitate;
- b) nu a-ți uitat să indicați de ce faceți acest raport, misiunea Dvs.. Faceți referință la instituția care a solicitat de la Dvs să întocmiți un asemenea raport;
- c) aveți un **sumar al raportului** în care includeți tezele de bază?
- d) **evitați formulări evazive**, de genul „s-a îmbunătățit considerabil”, sau „a afectat în mare măsură”, „se încălcă des” etc. Nu este cazul să generalizați anumite concluzii categorice din anumite informații nesigure, din impresii sau informații parțial pertinente;
- e) prezentați **date concrete, exemple reale**;

- f) **ordinea lingvistică** de asemenea este relevantă. Spre exemplu: „65 % dintre avocați, 32 % dintre procurori și 44 % dintre judecători consideră că”. În asemenea caz, este prea greu de a urmări lanțul logic și memoriza (reține) informația. O redactare mai bună ar fi: „Numărul/ponderea celor care consideră că..... este variat: 65 % dintre avocați, 32 % dintre procurori și 44 % dintre judecători”;
- g) asigurați-vă că este **explicit, clar, cu suficiente detalii**;
- h) orientați-vă raportul la audiența care este prezentă. Dați **explicațiile de rigoare**;
- i) nu uitați să **includeți data întocmirii raportului** pentru ca cei care-l citesc să cunoască la ce dată sunt informațiile prezentate/actualizate. În general atunci când este vorba de date statistice (număr de angajați, număr de solicitări de venire a medicului, etc.), trebuie să fie indicată și data, perioada acțiunilor;
- j) nu faceți abuz de statistici, în special în cazul în care lucrurile sunt mult mai principiale decât numărul de cazuri (ex. nu are sens să numărați exact câte persoane au fost agresate în ultimele șase luni de către personalul medical al unui spital de psihiatrie, e suficient să dați câteva exemple, cazuri);
- k) pentru a face mai credibil raportul Dvs., apălați la alte **surse și documente oficiale** (ex. a fost depusă anterior o plângere de la cet. X la Avocatul Poporului). Informația trebuie prezentată în raport maxim obiectiv posibil;
- l) dacă acțiunile vizează un lanț temporal logic de acțiuni/inacțiuni a oficialilor sau a altor persoane, nu ezitați să prezentați datele în **ordine cronologică**, prezentând și interdependența dintre diferite acțiuni;
- m) **nu formulați recomandări care nu sunt realiste**. Spre exemplu: „Întinerirea colectivului de profesori din cadrul centrului instructiv al DIP și perfecționarea lor continuă” sau „Mărirea de salariu tuturor angajaților centrului instructiv al DIP cu 200 %”. Puteți formula recomandări doar dacă sunteți specialist în domeniu. Cel mai bine e să invocați opinia altora care cunosc problema și au o propunere (de exemplu: în opinia DIP trebuie..... sau.....).

Informația obținută în procesul de documentare trebuie validată și confruntată cu alte surse de informații. În acest sens, se recomandă prezentarea rezultatelor preliminare /raportului preliminar, așa încât toți actorii interesați să-și poată expune opinia referitor la constatările și recomandările raportului. Aceasta nu înseamnă în mod necesar modificare de constatări și recomandări, dar poate însemna o mai bună percepție a incidenței problemei.

IRP, METODOLOGIA DE DOCUMENTARE A SITUAȚIEI CURENTE PRIVIND TORTURA ȘI ALTE RELE TRATAMENTE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Anexa 1: REPERE GHID DE INTERVIU CU ȘEFUL INSTITUȚIEI DE DETENȚIE

NB: întrebările vor fi formulate în funcție de tipul instituției, numărul și frecvența vizitelor.

Denumirea și tipul instituției _____

Nume, prenume _____

Funcția _____

1. De când funcționează instituția?
2. Care sunt problemele majore cu care se confruntă instituția de detenție?
3. Care sunt problemele majore sub aspectul clădirilor și facilităților? Câte blocuri aveți și care este destinația lor? Când a fost efectuată ultima reparație capitală? Dar reparații curente?
4. Câți deținuți aveți astăzi? Există problema suprapopulării? Câte persoane sunt deținute în carceră?
5. Câți colaboratori aveți? Ce categorii de colaboratori aveți angajați efectiv (câte funcții vacante există)?
6. Sunt probleme cu încălzirea? Este menținută temperatura prevăzută?
7. Există probleme de asigurarea cu energie electrică a instituției?
8. Lucrează sistemul de canalizare în blocurile locative și în celelalte blocuri ale instituției?
9. Există apă caldă?
10. Au deținuții acces la apă potabilă?
11. Se asigura norma de alimentare. Dacă da, cum? Dacă nu, de ce?
12. Există magazin (gheretă)? Care sunt orele de lucru? Ce tipuri de produse pot fi procurate (produse alimentare, plicuri, hârtie, rechizite de birou, produse igienice, țigări, ciai, cafea, etc)?
13. Cum sunt asigurați cu îmbrăcăminte deținuții? Corespund hainele și încălțăminte anotimpului? Există attribute de identificare a colaboratorilor?
14. Există probleme cu asigurarea igienei (săpun, ale produse igienice, prosoape)?
15. Este asigurată lenjeria de pat? Cât de frecvent este schimbată?
16. Care este ponderea deținuților care lucrează? Câte ore pe zi? La ce tipuri de munci? Pot alege tipul muncii prestate? Sunt remunerați și cum? Pot utiliza deținuții liber mijloacele care le-au obținut prin muncă (transferul către rude, procurarea de produse, abonare la ziare etc.)? Cum este asigurată securitatea muncii? Ați avut cazuri de accidente de muncă? Ce măsuri sunt întreprinse în asemenea cazuri? Ați avut cazuri în care au fost compensate daunele pentru accident de muncă?
17. Au deținuții posibilitatea de a primi/obține o meserie?
18. Au deținuții posibilitatea de a se ocupa cu sportul? Dacă da, există sală și echipament sportiv (suficient, utilizare sigură)?
19. Care sunt posibilitățile de petrecere a timpului liber (biblioteca, TV, radio, etc)?
20. Ați avut cazuri de nemulțămiri în masă în ultimul an? În ultimii 2 ani?
21. Ce vreți să ne mai comunicați despre această instituție?

IRP, METODOLOGIA DE DOCUMENTARE A SITUAȚIEI CURENTE PRIVIND TORTURA ȘI ALTE RELE TRATAMENTE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Anexa 2: ÎNTREBĂRI SPECIFICE PENTRU ȘEFUL IZOLATORULUI DE URMĂRIRE PENALĂ

Referitor la celule:

- Există un sistem de ventilare? În ce încăperi acesta funcționează?
- Ce sisteme de protecție sunt asigurate? Există gratii la ferestre? Permit acestea accesul luminii naturale?
- De câte ori pe zi deținuții ies la plimbare? Pentru ce termen? Câte persoane ies concomitent la plimbare?
- Există condiții pentru desfășurarea întrevederilor? În general se desfășoară întrevederi cu rudele? Dacă nu, din ce motiv?
- Ați avut cazuri de transfer în altă celulă pe motiv de conflicte între deținuți? Cum ați soluționat problema?
- Din perspectiva personalului, există probleme? Care sunt acestea? Cum apreciați nivelul de pregătire profesională a colaboratorilor Dvs.? Au posibilitate de creștere a calificării profesionale? Cum sunt utilizate aceste posibilități?

IRP, METODOLOGIA DE DOCUMENTARE A SITUAȚIEI CURENTE PRIVIND TORTURA ȘI ALTE RELE TRATAMENTE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

***Anexa 3:* REPERE ÎNTERVIU CU COLABORATORII IZOLATORULUI DE URMĂRIRE PENALĂ**

- date generale (gen, vârstă, studii, funcție, grad, specializare și detalii, vechime în muncă);
- aprecierea nivelului de cunoaștere a actelor internaționale și a legislației Republicii Moldova;
- atitudinea față de muncă (condiții, salariu, motivație);
- aprecierea gestionării instituției (aprecierea generală, impedimentele în buna funcționare a instituției, tendințele pozitive);
- cultura organizațională (relațiile dintre colaboratori);
- atitudinea față de deținuți și atitudinea altor colegi față de deținuți și modalitatea de îmbunătățire a acesteia;
- atitudinea față de condițiile de detenție și modalitatea de îmbunătățire a acestora.

IRP, METODOLOGIA DE DOCUMENTARE A SITUAȚIEI CURENTE PRIVIND TORTURA ȘI ALTE RELE TRATAMENTE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

***Anexa 4:* REPERE ÎNTERVIU CU COLABORATORII INSTITUȚIEI PENITENCIARE**

- date generale (gen, vârstă, studii, funcție, grad, specializare și detalii, vechime în muncă);
- observații generale privind funcționarea instituției penitenciare (relațiile administrație – condamnat, relațiile condamnat-condamnat);
- situațiile de aplicare a sancțiunilor disciplinare față de condamnați (necesitatea, temeinicia, respectarea procedurii, funcționalitatea mecanismelor de depunere a plângerilor);
- opinia referitor la accesul la informație a deținuților (radio, TV, presa), contactele cu lumea exterioară (convorbiri telefonice, pachete și colete, scrisori);
- atitudinea față de muncă (condiții, salariu, motivație);
- atitudinea față de condițiile de detenție și modalitatea de îmbunătățire a acestora;
- asigurarea condițiilor speciale pentru anumite categorii de persoane (minori, femei, persoane în etate, etc. și instruirea specializată a personalului)

IRP, METODOLOGIA DE DOCUMENTARE A SITUAȚIEI CURENTE PRIVIND TORTURA ȘI ALTE RELE TRATAMENTE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Anexa 5: ELEMENTE ALE FIȘEI DE OBSERVARE A CONDIȚIILOR DE DETENȚIE ÎN IZOLATOARELE DE URMĂRIRE PENALĂ

1. Instituția (nr., denumirea)	2. Adresa:
3. Data construcției (mențiuni construcții noi)	4. Situația instituției (necesită renovare substanțială, necesită renovare, nu necesită renovare)
5. Șeful instituției (nume, prenume)	6. Categoriile de persoane deținute (femei, bărbați, minore, minori)
I. Punctul de primire coletelor, pachetelor cu provizii și a banderolelor	
7. Tipul (încăpere, fereastră în stradă, altceva)	În cazul încăperii: suprafața, temperatura în încăpere (inclusiv echipament pentru încălzire/menținere a temperaturii), nivelul de aerisire
8. Mobilierul: scaune (nr., suficiență), mese (nr., suficiență)	9. Veceu: da/nu, starea (curățenia, igiena), funcțional/nefuncțional, amplasarea, accesibilitatea
10. Actele și regulile de funcționare: orele de lucru, ordinea de primire (inclusiv ordinea de primire a medicamentelor), lista bunurilor permise/interzise/limitate, modele de cereri, drepturile și responsabilitățile	11. Alte observații:
II. Celulele	
12. Nr. celulei; data, ora vizitării	13. Igiena (starea generală, inclusiv prezența insectelor etc.)
14. Temperatura și umiditatea afară și în interior	15. Dimensiunile
16. Nr. persoane în celulă	17. Nr. paturi, dimensiunile paturilor (mărime, lățime), aranjarea (nr. de niveluri)
18. Acte /postere în celulă (ex. drepturile/obligațiile deținuților, lista lucrurilor permise etc.)	19. Pereții: exterior (vopsit, beton etc.), umiditatea, curățenia, necesitatea renovării
20. Podea: (vopsit, beton, linoleum, lemn etc.), umiditatea, curățenia, necesitatea renovării	21. Ferestre: mărime, nr., posibilitatea de a fi deschise, curățenie sticle, transparența, prezența gratiilor
22. Posibilitatea de a chema gardienii (da, nu, cum)	23. Iluminare artificială: tipul de lămpi, nr. și câte funcționează, amplasarea, asigură sau nu necesitatea de iluminare
24. Sistemul de ventilare: da/nu	25. Lenjeria de pat: starea actuală, frecvența schimbării, plapumă (da/nu, curățenia), matras (da/nu, curățenia)
26. Prize: da/nu, securitatea, nr. și nr. funcțional	27. Mobilier și echipament: scaune (da/nu, nr., starea, fixate/nefixate de podea), masă (da/nu, nr., starea, fixate/nefixate de podea), urnă de gunoi (da/nu, starea,

	plină/goală), dulapuri (personal/grup, starea, suficiența), TV, radio (personal, rețea a instituției), frigider, casetofon, fierbător, ventilator
28. Sisteme de încălzire: centralizat/individual (inclusiv reșou)	29. Cameră de supraveghere și alte mijloace de supraveghere
30. Facilități sanitaro-igienice: starea, funcționarea (da/nu, limitat), separarea de celulă (neseplat, perete cu înălțime de _____, separat total, se închide cu ușă/nu se închide/draperii)	31. Sistem de aprovizionare cu apă și canalizare: lavoar (da/nu, starea), apă caldă (da/nu/parțial), apă rece (da/nu/parțial)
III. Bucătăria	
32. Data, ora vizitării	33. Igiena (starea generală, inclusiv prezența insectelor, rozătoarelor etc.)
34. Mirosuri neplăcute: da/nu/parțial	35. Temperatura și umiditatea afară și în interior
36. Dimensiunile	37. Pereții: exterior (vopsit, beton etc.), umeditatea, curățenia, necesitatea renovării
38. Podea: (vopsit, beton, linoleum, lemn etc.), umeditatea, curățenia, necesitatea renovării	39. Sistem de aprovizionare cu apă și canalizare: lavoar (da/nu, starea), apă caldă (da/nu/parțial), apă rece (da/nu/parțial)
40. Echipament sanitar și accesorii (praf, gel etc.)	41. Echipament de bucătărie: tip și număr (suficiența, starea, nr. de inventariere), frigider (nr., suficiență, starea), dulapuri (nr., suficiență, starea), îmbrăcăminte specială (tot setul/parțial, la toate persoanele prezente/doar la unele/nici la o persoană, starea, curățenia), sistem de ventilare (da/nu lucrează/nu/i)
42. Echipamentul la care se pregătesc bucatele: da/nu/defectat/parțial	43. Meniu: da/nu/zilnic/pentru o săptămână/pentru următoare zi
44. Meniul săptămânal (tipurile de produse, frecvența, diversitatea, normele de alimentare)	45. Hrana: volum, vizual, consistența, gradul de pregătire, miros, gust
IV. Dușul și baia	
46. Data, ora vizitării	47. Igiena (starea generală, inclusiv prezența insectelor, rozătoarelor etc.)
48. Mirosuri neplăcute și sistem de ventilare: da/nu/parțial	49. Temperatura și umiditatea afară și în interior (în antreu, în baie)
50. Cabine de duș: nr., nr. funcționale, tipul (comune, separate), nr. locuri în cele comune	51. Pereții: exterior (vopsit, beton etc.), umeditatea, curățenia, necesitatea renovării
51. Podea: (vopsit, beton, linoleum, plastic etc.), umeditatea, curățenia, necesitatea renovării, protecție	52. Sistem de aprovizionare cu apă și canalizare: lavoar (da/nu, starea), apă caldă (da/nu/parțial), apă rece (da/nu/parțial)
53. Garderoba: da/nu; dimensiunile; echipamentul necesar (mese, scaune, cuiere)	54. Evidența efectuării dușului: registru (da/nu, acuratețea completării)
55. Obiecte de toaletă și menaj pentru deținuți: da/nu/parțial	

V. Spălătoria și uscătoria	
56. Data, ora vizitării	57. Igiena (starea generală, inclusiv prezența insectelor, rozătoarelor etc.)
58. Mirosuri neplăcute și sistem de ventilare: da/nu/parțial	59. Temperatura și umiditatea afară și în interior
60. Dimensiunile	61. Echipamentul: de spălat (da/nu/parțial), de uscat (da/nu/parțial), de călcat (da/nu/parțial),
VI. Secția medicală	
62. Data, ora vizitării	63. Personalul medical disponibil (nr., studii, nivelul de pregătire, instruiri speciale - inclusiv în acordarea asistenței medicale de urgență, asistenței psihologice și psihiatrice, experiența în domeniul propriu de activitate, cooperare cu alte instituții medicale, gradul de independență și competență profesională, etc.)
64. Numărul de persoane văzute, consultate, din nr. total aflate în detenție. Examenul medical de la data intrării. Procedura de acces la asistența medicală. Tipurile de asistență medicală acordată.	65. Numărul persoanelor care s-au adresat pentru asistență medicală de urgență și/sau specializată (specialiști de profil îngust, stomatolog, etc.,) și rezultatul adresării – permis sau refuz; Transfer în alte instituții; etc.
66. Mecanismul adresării pentru asistență medicală (în mod verbal, în scris, prin intermediul unor registre speciale, plicuri sigilate, sau prin personalul instituției, etc.	67. Registrele, fișele și alte documente medicale: completare, corespundere cu alte liste, cu relatările persoanelor intervievate, etc.
68. Respectarea consimțământului persoanei și a confidențialității.	69. Gradul de satisfacție al persoanelor deținute față de asistența medicală (referitor la acces, volum, calitate, periodicitate, durată, etc.)
70. Masurile preventive pentru bolile infecțioase și transmisibile: disponibilitatea buletinelor informative, informarea și distribuirea materialelor instructiv-educative, prezența și starea izolatoarelor medicale,	71. Abordare gender, asistență umanitară, asistența persoanelor cu nevoi speciale, etc. (exemple de cazuri).

IRP, METODOLOGIA DE DOCUMENTARE A SITUAȚIEI CURENTE PRIVIND TORTURA ȘI ALTE RELE TRATAMENTE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Anexa 6: ELEMENTE ALE FIȘEI DE OBSERVARE A CONDIȚIILOR DE DETENȚIE ÎN PENITENCIARE

1. Instituția (nr., denumirea)	2. Adresa:
3. Data construcției (menționați construcții noi)	4. Situația instituției în ansamblu (necesită renovare substanțială, necesită renovare, nu necesită renovare)
5. Șeful instituției (nume, prenume)	6. Categoriile de persoane deținute (femei, bărbați, minore, minori)
I. Condiții generale pentru toate încăperile	
7. Ce este amplasat în anumit local (descrierea)	8. Situația încăperii (necesită renovare substanțială, necesită renovare, nu necesită renovare)
9. Condițiile sanitaro-igienice: starea generală (inclusiv prezența insectelor, rozătoarelor etc.), starea echipamentului, îmbrăcăminte specială (tot setul/parțial, la toate persoanele prezente/doar la unele/nici la o persoană, starea, curățenia)	10. Facilități sanitaro-igienice: veceu (da/nu, în încăpere/în afară, dotat/nedotat, separat/nese separat, închis/deschis, funcționează/nu funcționează), lavoar (da/nu/nu funcționează, dotat)
11. Iluminarea: naturală/artificială, suficientă/insuficientă, nr. ferestre/lămpi, conectarea (administrație/deținuți)	12. Încălzirea: cald/rece (inclusiv echipament încălzire/menținere a temperaturii)
13. Ventilare: da/nu/insuficient/în anumită perioadă a anului; natural/cu echipament, conectarea (administrație/deținuți), mirosuri neplăcute (da/nu)	14. Apă potabilă: da/nu/parțial, accesul (total, limitat)
15. Gradul de populare: spațios/limitat (nr. locuri prevăzute vs. nr. persoane și utilizatori)	16. Facilități pentru personal: separate/comune, cameră de odihnă (da/nu, condițiile inclusiv de igienă), mijloace de asigurare a securității personalului, fumuar (separat, comun)
II. Încăperile de locuit	
17. Data, ora vizitării	18. Igiena (starea generală, inclusiv prezența insectelor etc.)
19. Nr. paturi, dimensiunile paturilor (mărime, lățime), aranjarea (nr. de niveluri)	20. Dimensiunile localului, nr. persoane
21. Lengeria de pat: starea actuală, frecvența schimbării, plapumă (da/nu, curățenia), matras (da/nu, curățenia), pernă (da/nu curățenia) etc.	22. Mobilier și echipament: scaune (da/nu, nr., starea, fixate/nefixate de podea), masă (da/nu, nr., starea, fixate/nefixate de podea), urnă de gunoi (da/nu, starea, plină/goală), dulapuri (personal/grup, starea, suficiența), TV, radio

	(personal, rețea a instituției), frigider, casetofon, fierbător, ventilator
23. Lucruri personale ale deținuților: medicamente, ochelari, țigări, pixuri, fotografii, obiecte de uz religios, cărți, ceas, plicuri, ziare, jurnale, hârtii, postere.	24. Accesul la lucrurile personale: liber/cu permisiunea persoanei
25. Uscătorie: da/nu/nu funcționează	26. Încăperi pentru pregătirea hranei: echipament (da/nu/parțial/nu funcționează), veselă (da/nu/parțial/în stare deplorabilă/în stare bună), prize (da/nu, securitatea, nr. și nr. funcțional)
27. Dulapuri pentru hrană (da/nu/parțial)	28. Accesul în încăperile de locuit (liber, reglementat)
29. Loc pentru odihnă: TV, radio și jocuri permise (da/nu/limitat)	30. Informație disponibilă: regimul, legislație, drepturile și obligațiile, regulile de depunere a plângerilor etc.
III. Bucătăria	
31. Încăpere comună cu altele/separată, dimensiunea	32. Echipament de bucătărie: tip și număr (suficiența, starea, nr. de inventariere), frigider (nr., suficiență, starea), dulapuri (nr., suficiență, starea), îmbrăcăminte specială (tot setul/parțial, la toate persoanele prezente/doar la unele/nici la o persoană, starea, curățenia), sistem de ventilare (da/nu lucrează/nu)
33. Echipamentul la care se pregătesc bucatele: da/nu/defectat/parțial	34. Mobilierul la care se servesc bucatele: mese, scaune (da/nu/parțial, starea)
35. Meniul săptămânal și hrana: tipurile de produse, frecvența, diversitatea, normele de alimentare, hrana (frecvența, volum, vizual, consistența, gradul de pregătire, miros, gust)	36. Meniu afișat: da/nu/zilnic/pentru o săptămână/pentru următoare zi
IV. Dușul și baia	
37. Încăpere comună cu altele/separată, dimensiunea, evidența efectuării dușului: registru (da/nu, acuratețea completării)	38. Echipament: tip și număr (suficiența, starea, nr. de inventariere), dulapuri (nr., suficiență, starea), sistem de ventilare (da/nu lucrează/nu)
39. Cabine de duș: nr., nr. funcționale, tipul (comune, separate), nr. locuri în cele comune	40. Garderoba: da/nu; dimensiunile; echipamentul necesar (mese, scaune, cuiere)
41. Podea: (vopsit, beton, linoleum, plastic etc), umeditatea, curățenia, necesitatea renovării, protecție	42. Pereții: exterior (vopsit, beton etc), umeditatea, curățenia, necesitatea renovării

43. Sistem de aprovizionare cu apă și canalizare: lavoar (da/nu, starea), apă caldă (da/nu/parțial), apă rece (da/nu/parțial)	44. Obiecte de toaletă și menaj pentru deținuți: da/nu/parțial
V. Spălătoria și uscătoria	
45. Dimensiunile	46. Echipamentul: de spălat (da/nu/parțial), de de uscat (da/nu/parțial), de călcat (da/nu/parțial)
VI. Alte încăperi	
47. Încăperile pentru întrevederi de lungă durată: separată/în același bloc/nu există, nr. de odăi și suprafața, echipamentul disponibil (masa, scaune, echipament de pregătire a hranei, pat, dulap, echipament pentru odihnă etc.).	48. Încăperile pentru întrevederi de scurtă durată: separată/în același bloc/nu există, nr. de cabine și suprafața, echipamentul disponibil (tel., separatoare etc.), administrația (prezentă/supraveghere vizuală/absentă).
49. Încăperi de primire coletelor, pachetelor cu provizii și a banderolelor: comun predare-primire/separat predare și primire, echipamentul disponibil (masa, scaune), actele și regulile de funcționare (orele de lucru, ordinea de primire, inclusiv ordinea de primire a medicamentelor, lista bunurilor permise/interzise/limitate, modele de cereri, drepturile și responsabilitățile)	50. Încăperile pentru convorbiri telefonice: nr. de cabine și suprafața, echipamentul disponibil (tel., separatoare etc.), administrația (prezentă/supraveghere vizuală/absentă), accesul (reglementat/liber), costurile (gratuite/cu plată, inclusiv costurile).
51. Încăperi pentru munca educativă (casa de cultură, biserica, școala, cabinet psihologic): separată/în același bloc/nu există, nr. de odăi și suprafața, echipamentul și mobilierul disponibil (masa, scaune, echipament pentru odihnă, echipament muzical, echipament pentru cult religios etc), accesibilitatea (liber/reglementat/neclar/forțat).	52. Izolatoare: separate/în același bloc/nu există, nr. locuri disponibile/persoane încarcerate, mobilier și echipament (scaune - da/nu, nr., starea, fixate/nefixate de podea, masă -da/nu, nr., starea, fixate/nefixate de podea, urnă de gunoi -da/nu, starea, plină/goală, dulapuri - personal/grup, starea, suficiența)
53. Încăperi pentru întrevederi cu avocatul: modalitatea (separat/comun cu cea a întrevederilor cu procurorul și alți funcționari/nu există), echipamentul și mobilierul (masă, scaun), administrația (prezentă/supraveghere vizuală/absentă)	54. Magazinul (ghereta): echipamentul și mobilierul (mese, scaune, nr., suficiența), produsele disponibile (diversitatea, prețurile), accesibilitatea (programul de lucru, liber/reglementat/limitat)
55. Celulele de carantină: pat (nr., niveluri, suficiența), lenjerie de pat (spectul, starea), mobilier (masă, scaune, dulap), informația disponibilă, alte facilități	56. Sportul: localurile și echipamentul disponibil, condițiile de acces, supravegherea și securitatea
VII. Secția medicală	
57. Data, ora vizitării	58. Personalul medical disponibil (Nr., studii,

	nivelul de pregătire, instruiți speciale - inclusiv în acordarea asistenței medicale de urgență, asistenței psihologice și psihiatrice, experiența în domeniul propriu de activitate, cooperare cu alte instituții medicale, gradul de independență și competență profesională, etc.)
59. Numărul de persoane văzute, consultate, din Nr total aflate în detenție. Infirmerie: numărul de paturi, echipamente, medicamente	60. Numărul persoanelor care s-au adresat pentru asistență medicală de urgență și/sau specializată (specialiști de profil îngust, stomatolog, etc.,) și rezultatul adresării – permis sau refuz; Transfer în alte instituții; etc.
61. Mecanismul adresării pentru asistență medicală (în mod verbal, în scris, prin intermediul unor registre speciale, plicuri sigilate, sau prin personalul instituției, etc.	62. Registrele, fișele și alte documente medicale: completare, corespundere cu alte liste, cu relatările persoanelor intervievate, etc.
63. Respectarea consimțământului persoanei și a confidențialității.	64. Gradul de satisfacție al persoanelor deținute față de asistența medicală (referitor la acces, volum, calitate, periodicitate, durată, etc.)
65. Masurile preventive pentru bolile infecțioase și transmisibile: disponibilitatea buletinelor informative, informarea și distribuirea materialelor instructiv-educative, prezența și starea izolatoarelor medicale,	66. Abordare gender, asistență umanitară, asistența persoanelor cu nevoi speciale, etc. (exemple de cazuri).

IRP, METODOLOGIA DE DOCUMENTARE A SITUAȚIEI CURENTE PRIVIND TORTURA ȘI ALTE RELE TRATAMENTE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Anexa 7: REPERE PENTRU INTERVIU CU PERSOANELE DEȚINUTE

Un rol deosebit are felul în care formulați întrebările. Câteva exemple:

Corect	Inc corect
De cât timp vă aflați aici	De cât timp executați pedeapsa privativă de libertate?
Ce articol e fixat în dosar?	Pentru ce sunteți închis?
Ați fost anterior și în izolator de detenție preventivă (SIZO)?	Ați stat în SIZO?
Au fost cazuri de aplicare a mijloacelor speciale în instituție?	Au fost cazuri de aplicare a mijloacelor speciale față de Dvs.?
Cum sunt în general relațiile dintre deținuți și colaboratori?	Ați avut probleme cu colaboratorii?
Care sunt de regulă cauzele conflictelor dintre deținuți?	Care a fost cauza conflictului Dvs. cu alți deținuți?

IRP, METODOLOGIA DE DOCUMENTARE A SITUAȚIEI CURENTE PRIVIND TORTURA ȘI ALTE RELE TRATAMENTE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Anexa 8: REPERE GHID DE INTERVIU CU PERSOANELE DEȚINUTE PREVENTIV

1. Date generale: gen, vârstă, studii, stare civilă, condamnat sau nu anterior	2. Temeiul detenției: statutul (bănuțit, învinut, inculpat, condamnat), termenul de aflare în locul de detenție, temeiul (art.)
3. Informarea despre drepturi: cunoaște sau nu drepturile, cine i-a adus la cunoștință drepturile, sub ce formă, care drepturi le consideră cele mai relevante	4. Accesul la informație: sunt afișate drepturile, are acces la legislație, cine îi explică drepturile
5. Contactele cu lumea exterioară: are acces la TV, radio și presă (cum, frecvența), corespundează cu exteriorul (cu cine dintre instituții/organizații și rude; cât de frecvent; este cenzurată sau nu corespondența; are impedimente gen lipsă de plicuri, mărci, hârtie), are întrevederi (cu cine, frecvența, ce impedimente există), primește colete/banderole/pachete (de la cine, ce impedimente există), contactează telefonic (cu cine, frecvența, există impedimente, de ce natură sunt impedimentele)	6. Accesul la asistența medicală: starea în general a sănătății, evoluția stării sănătății (îmbunătățit/înrautățit, detaliile), aprecierea nivelului de asistență medicală (inclusiv comportamentul personalului), accesul la medicamente (cum: din instituție, prin intermediul rudelor; suficiența, dificultățile), accesul la serviciile medicului stomatolog, etc
7. Accesul la asistență juridică: beneficiază sau nu (avocat pe contract, avocat garantat de stat, alt jurist), frecvența întrevederilor, impedimente în realizarea întrevederilor cu avocatul (inclusiv din partea avocatului și administrației), aprecierea generală a calității asistenței	8. Tortura și alte rele tratamente: a fost/nu au fost aplicate, dacă da de către cine și unde, a făcut o plângere (dacă da cui, ce a urmat)
9. Aplicarea măsurilor disciplinare: cunoaște sau nu măsurile disciplinare și temeiul de aplicare a acestora, cine i-a furnizat asemenea informație, au fost aplicate sau nu măsuri disciplinare (cine, când, în ce condiții, a contestat sau nu, ce a urmat)	10. Condițiile de detenție: aprecierea generală, nr. de persoane în celulă, are sau nu lenjerie de pat, ce mobilier are la dispoziție, are unde păstra produsele alimentare, există iluminare naturală în celulă, este ventilată celula, se fumează în celulă, au energie electrică (limitat, reglementat, decide singur), au echipament electric, este veceu și lavoar (și condițiile de utilizare), are posibilitate de față duș (frecvența), primește produsele necesare pentru igienă (diversitatea, suficiența, frecvența)
11. Alimentarea: frecvența, aprecierea calității, necesități speciale, diversitatea	12. Timpul liber: ocupațiile în timpul liber (posibilitatea de a alege, echipamentul necesar)

13. Procurările: posibilitatea de a procura (frecvența, diversitatea produselor, calitatea produselor), modalitatea de achitare (procedura, costurile)	14. Libertatea conștiinței: practicarea unui cult religios (da/nu; liber sau cu impedimente), vine sau nu slujitorul cultului, există/nu local amenajat, există/nu discriminare pe motiv religios
15. Munca: muncește (da/nu/uneori), decide singur/este impus, pote/nu poate alege caracterul muncii, este remunerat/neremunerat pentru muncă	16. Alte constatări

IRP, METODOLOGIA DE DOCUMENTARE A SITUAȚIEI CURENTE PRIVIND TORTURA ȘI ALTE RELE TRATAMENTE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Anexa 9: REPERE GHID DE INTERVIU CU PERSOANELE CONDAMNATE LA PRIVAȚIUNE DE LIBERTATE

1. Date generale: gen, vârstă, studii, stare civilă	2. Acte de identitate: are/nu, au fost perfectate înainte sau după condamnare
3. Are sau nu posibilitatea de a munci și acumula anumite surse pentru propriile necesități?	4. Condițiile de detenție: aprecierea generală, nr. de persoane în local, există iluminare naturală/artificială, este ventilat spațiul, temperatura și umiditatea
5. Igiena: are sau nu lenjerie de pat (frecvența schimbării), schimbul hainelor (frecvența), condiții pentru duș (aprecierea generală, frecvența, echipamentul și condițiile necesare asigurate, asigurarea cu obiecte de toaletă și menaj)	6. Alimentarea: aprecierea generală, aprecierea calității, asigurarea cu apă potabilă, posibilitatea de alimentare conformă convingerilor religioase
7. Accesul la informație: aprecierea generală a resurselor bibliotecii, accesul la ziare și reviste, TV, radio (accesibilitatea)	8. Atitudinea personalului: aprecierea generală, aplicarea forței și mijloacelor speciale (frecvența, în ce condiții), atitudinea în general a personalului față de deținuți
9. Religia: libertatea, discriminarea pe motiv religios	10. Accesul la asistență medicală: accesibilitatea, frecvența apelării la servicii (inclusiv la asistență medicală de urgență)
11. Drepturile: cunoașterea drepturilor (cum, prin ce mijloace), acordarea de asistență juridică (cine, frecvența, gratuitatea), cunoașterea regimului, valorificarea posibilităților de adresare pentru protecția drepturilor (cunoaște/nu mecanisme, sunt accesibile, reacționează și sunt credibile)	12. Corespondența exterioară (cu cine, frecvența, impedimente), întrevederile cu rudele (frecvența, impedimentele în realizare, au existat/nu refuzuri), primirea coleteleor și pachetelor (frecvența, plângeri și modalitatea de soluționare, reacțiile), interacțiunea cu mecanismele de protecție a drepturilor deținuților
13. Plângeri adresa administrației penitenciare: au fost/nu, motivele, reacțiile (inclusiv eventuala persecutare)	14. Asistența psihologică: accesibilitatea, frecvența, aprecierea generală
15. Munca: muncește (da/nu/uneori), decide singur/este impus, poate/nu poate alege caracterul muncii, este remunerat/neremunerat pentru muncă	16. Întrebări pentru anumite categorii: - minorii: asigurarea dreptului la educație și instruire (instruirea generală – condiții, modalitatea, activități extracurriculare, instruirea vocațională, timp pentru pregătirea lecțiilor etc)

IRP, METODOLOGIA DE DOCUMENTARE A SITUAȚIEI CURENTE PRIVIND TORTURA ȘI ALTE RELE TRATAMENTE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Anexa 10: REPERE PENTRU INTERVIU CU RUDELE PERSOANELOR DEȚINUTE

- a. În ce categorie de rudenie sunteți cu persoana deținută?
- b. De cât timp este deținută ruda Dvs.?
- c. Ați primit informație despre drepturile pe care le aveți ca rudă? De la cine?
- d. Cum ați primit informația referitor la întrevederi, pachete, colete, corespondență? Cât timp a durat până la primirea a asemenea informație? A-ți aflat singur, v-ați adresat la alte persoane, la cine?
- e. Cu cât timp înainte știți despre o eventuală întrevedere cu ruda Dvs. deținută? Au fost cazuri când întrevederea a fost contramandată? Din ce motiv? Cât timp înainte ați aflat?
- f. În general este complicat de a avea o întrevedere (inclusiv amplasarea locului de detenție)? Ați încercat să solicitați transferul rudei Dvs. într-un loc de detenție mai aproape de fostul domiciliu? Dacă da, ce anume? Ce a rezultat?
- g. Există impedimente în transmiterea pachetelor și coletelor? Ce fel de probleme anume există? Cum lucrează punctul de recepționare? Sunt anumite limitări, care anume? Ați adresat în acest sens vreo plângere, dacă da, cui anume? Ce a rezultat după plângerea Dvs?
- h. Se cere plată pentru întrevederi? Aproximativ cât? Cine cere asemenea plăți?
- i. Dacă vi s-a refuzat o întrevedere, pe ce motiv?
- j. Există probleme de a transfera pe contul de peculiu a rudei Dvs. mijloace?
- k. Ați primit refuz de a transmite anumite obiecte rudei Dvs.? Dacă da, referitor la ce (haine, încălțăminte, cărți, plicuri, rechizite de birou, lenjerie de pat, produse alimentare, țigări, ceai, cărți religioase, produse de igienă personală, etc.)?
- l. Ați transmis vreodată medicamente? Ați avut impedimente? Cine a refuzat transmiterea (medic, administrația)?
- m. Cum au loc de regulă întrevederile? Cineva vă împiedică să discutați liber? Cine anume? Există alte impedimente în cadrul întrevederii? În general, ce credeți că nu e bine și ce poate fi acceptat în cadrul întrevederilor de scurtă și de lungă durată? Ați depus plângere în caz de probleme, impedimente? Dacă da, cui? Ce a urmat?

IRP, METODOLOGIA DE DOCUMENTARE A SITUAȚIEI CURENTE PRIVIND TORTURA ȘI ALTE RELE TRATAMENTE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

***Anexa 11:* REPERE PENTRU INDICATORI DE EVALUARE COMPLEXĂ A ACTIVITĂȚII ȘCOLII INTERNAT PENTRU COPII ȘI ADOLESCENȚI**

1. Corespunderea Regulamentului și statutului intern de activitate al școlii internat cu prevederile legislației Republicii Moldova și actele internaționale la care este parte;
2. Eficiența activității consiliului de tutelă al școlii internat;
3. Respectarea prevederilor legale referitor la temeiul, vârsta și durata internării în școala internat;
4. Menținerea legăturilor cu părinții și rudele; acordarea concediilor;
5. Respectarea prevederilor referitor la examenul medical și evaluarea nivelului de cunoștințe la internare în școala internat;
6. Abaterile disciplinare: motiv, frecvența; temeiul și frecvența plasării minorului în izolatorul disciplinar;
7. Măsuri de asigurare a încadrării după întoarcerea din școala internat;
8. Implicarea copiilor la munci: respectarea legislației muncii și normelor de protecție a muncii, inclusiv durata muncii, volumul de muncă, tipul lucrărilor la care sunt implicați copii, remunerarea muncii;
9. Diversitatea activităților educative;
10. Pertinența planurilor individuale de reeducare și corijare;
11. Instruirea profesională: calitatea procesului instructiv și corespunderea profesiilor obținute cu exigențele pieței forței de muncă;
12. Aplicarea sistemului de recompense și sancțiuni disciplinare: temeinicia, frecvența și eficiența;
13. Suficiența cadrelor și calificarea personalului;
14. Implicarea elevilor în procesul decizional, inclusiv consiliul elevilor;
15. Asigurarea bazei materiale de funcționare a școlii internat.